

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 6

Thema 4

Wat zou jij doen?

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends,
Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Wat zou jij doen?

Dit handboek van thema 4 'Wat zou jij doen?' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleerland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek NVT thema 4

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 115

Bijlagen

- Toetsbladen thema 4
- Controle toets dictee thema 4
- Alfabetische woordenlijst thema 4
- Spellinghulp

Wat zou jij doen?

Dit thema heeft betrekking op preciaire situaties waarin volwassenen en kinderen terecht kunnen komen. Wat zou je doen in zo'n geval?

Het gaat in dit thema om bekende situaties als gepest worden, verlegenheid, van huis weglopen en winkeldiefstal. Maar ook over gebeurtenissen uit het verleden zoals de vervolging van Joden en zigeuners tijdens de Tweede Wereldoorlog en kinderarbeid.

Verder wordt in een aantal teksten de aandacht gevestigd op maatschappelijke problemen zoals zwervers, roken en meeroken, kindermishandeling, geluidsoverlast en assielzoekers. Deze teksten zijn steeds bedoeld als aangrijpingsmiddel voor taalonderwijs. Niet de bewustmaking van bepaalde problemen als zodanig staat op de voorgrond. Bepaalde onderwerpen kunnen voor sommige leerlingen een hoge realiteitswaarde hebben. Enige omzichtigheid bij de bespreking hiervan is dan op zijn plaats.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 4 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 4;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 4.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>historisch, actueel, eigentijds</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Wat zou jij doen?' - De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>onderduiken, iemand vervolgen, iemand oppakken, concentratiekampen</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten. - De leerlingen oefenen het leggen van een relatie tussen tekst, leesdoel en leesstrategie. - De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 Dieren hebben ook rechten')
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het hart, tikken, kloppen en bonzen</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen met werkwoorden die in de verleden tijd klinkerverandering krijgen. - De leerlingen oefenen met de (vormen van de) werkwoorden hebben en zijn. - De leerlingen oefenen met de (vormen van de) werkwoorden kunnen, mogen, willen en zullen. (groep 8)
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het gezag, de onvrede, het oproer, zich afreageren, de strijd aangaan, boycotten, weerstand bieden</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin dat uitnodigt tot verder lezen.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een s of z in het midden (<i>eisen, ijzer, ganzen, dansen</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een f of v in het midden (<i>oefenen, boeven, halve</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.
Week 2		
Les 6	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten. - De leerlingen oefenen het leggen van een relatie tussen tekst, leesdoel en leesstrategie. - De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de begeleiding, regelmatig, onregelmatig en voortdurend</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen in zinnen met directe rede het plaatsen van de volgende leestekens: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, vraagteken en uitroepetekens. - De leerlingen oefenen de functie van aanhalingstekens als herhalingstekens. - De leerlingen oefenen met de interpunctie in zinnen met een onderbreking van de directe rede.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>crimineel, patrouilleren, rondhangen, je slag slaan, eraast grijpen, er een potje van maken, van wanten weten</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van verhalende gedichten.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen herhalen hun woordenschatwoorden <i>crimineel, patrouilleren, rondhangen, je slag slaan, eraast grijpen, er een potje van maken, van wanten weten</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een betoog en geven de hoofdlijn ervan aan. - De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over (door een schrijver gegeven oplossingen voor) problemen. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten. - De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een s of z in het midden (<i>eisen, ijzer, ganzen, dansen</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een f of v in het midden (<i>oefenen, boeven, halve</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de wandaad, de wanklank, het wangedrag, je mee laten slepen, in de verleiding komen en geen weerstand kunnen bieden.</i>
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het van elkaar onderscheiden van samengestelde ('lange') woorden en het onderkennen van de woordvormingsprincipes hierbij.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>zich voortplanten, het nageslacht, in het openbaar, toegankelijk, ontoegankelijk, privé en publiek.</i>
	Woordbegrip	- De leerlingen oefenen dat de betekenis van woorden niet altijd in de tekst te vinden is en oefenen hoe ze dan achter de betekenis van een woord moeten komen.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>mishandelen, verzwijgen, aangifte doen, aanvaarden, twijfelen en verwerpen.</i>
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een betoog en geven de hoofdlijn ervan aan. - De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over conclusies van een onderzoek en (door een schrijver gegeven oplossingen voor) problemen. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten. - De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden de indruk wekken, hals over kop vertrekken, zich koest houden en zich uit de voeten maken.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het omzetten van zinnen in de onvoltooid tegenwoordige tijd en oefenen het aangeven van het verschil in betekenis. - De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de tegenwoordige tijd. - De leerlingen oefenen de term 'werkwoordelijk gezegde'.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het onderscheiden van ten- en den- werkwoorden van de overige werkwoorden - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een <i>s</i> of <i>z</i> in het midden (<i>eisen, ijzer, ganzen, dansen</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een <i>f</i> of <i>v</i> in het midden (<i>oefenen, boeven, halve</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het afleiden van hele werkwoorden van een werkwoord - het schrijven van woorden met een <i>s</i> of <i>z</i> in het midden (<i>eisen, ijzer, ganzen, dansen</i>) - het schrijven van woorden met een <i>f</i> of <i>v</i> in het midden (<i>oefenen, boeven, halve</i>) - het verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen in lettergrepen
	Stellen	- een verhalend gedicht schrijven
	Taalbeschouwing	- leestekens in zinnen met directe rede plaatsen: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, punt, vraagteken en uitroepetekens
	Leesbegrip	- soorten teksten onderscheiden en de relatie leggen tussen tekst, leesdoel en leesstrategie
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doelen
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doelen
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin. - De leerlingen herhalen themawoorden. - De leerlingen oefenen met de begrippen feit, mening en argument.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **historisch, actueel, eigentijds**.
- De leerlingen praten met elkaar over het thema 'Wat zou jij doen?'
- De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1
- Woordweb 3, Woordspoor 3 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 1 t/m 3

Vorbereiding

- U zorgt voor een krant.
- U zet het filmpje 'politieke moorden in de geschiedenis' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/politieke-moorden-politieke-moorden-in-de-geschiedenis>.
- U legt de klassikale kaart 'Gespreksregels' klaar.

Betekenis van woorden

historisch:	Historische verhalen gaan over geschiedenis, over dingen van heel vroeger. Historische dingen kun je in het Historisch Museum en in het Archeologisch Museum bekijken.
actueel:	Actueel nieuws is nieuws dat nu belangrijk is. Het gaat over iets dat net is gebeurd, in deze tijd en op dit moment.
eigentijds:	Iets wat eigentijds is, hoort bij deze tijd. Het is modern. Bijvoorbeeld: Skateboarden is een eigentijdse sport.

Start**5**

U zegt:

"We beginnen vandaag met het nieuwe thema 'Wat zou jij doen?'. Dit thema gaat over gevaarlijke situaties waarin volwassenen en kinderen terecht kunnen komen. Wat zou jij dan doen in zo'n geval? Situaties uit deze tijd, maar ook over gebeurtenissen uit het verleden."

In wat voor vervelende en gevaarlijke situaties zouden kinderen van nu kunnen komen? (bijvoorbeeld: gepest worden, diefstal, van huis weglopen, verlegenheid enzovoort)

Zou je ook iets kunnen bedenken van vroeger? (bijvoorbeeld: De Tweede Wereldoorlog, kinderarbeid, straffen in de middeleeuwen enzovoort)

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Ik ga jullie nu een verhaal voorlezen en na afloop van het verhaal gaan we erover praten. Het verhaal gaat over een meisje dat Tessa heet. Ze zit nogal in de problemen. Straks wil ik graag weten wat jullie gedaan zouden hebben als je Tessa was.”

U leest het volgende fragment voor waarin kinderen uit klas 6 een spel spelen in de gymzaal:

Tessa staat wijdbeens op de derde mat en kijkt voor zich uit. De kinderen van haar partij zitten naast elkaar op de bank. Hun geroep hoort ze wel. Natuurlijk dringt het tot haar door. “Ren naar de volgende mat, Tessa. Dan kunnen we weer blokjes verdienen! Laat je maar afgooien. Alsjeblieft, alsjeblieft, Tessa. Onze drie minuten zijn bijna om.”

Intussen gooien de kinderen van de tegenpartij de bal naar elkaar over. Vanuit hun ooghoeken houden ze Tessa in de gaten. Ze hebben tijd genoeg. Haastig tikken de seconden voorbij. Als Tessa van de mat durft te komen, wordt ze afgegooid. Punt uit! Maar Tessa denkt er niet over om de mat te verlaten. Het is haar veilige eilandje in die zee van schreeuwende klasgenootjes. Ze volgt de bal die telkens met een flauwe boog langskomt. Op de twee matten achter haar staan ook kinderen. Die kunnen niet verder, omdat er maar één kind op de mat mag staan. De twee matten voor Tessa zijn leeg. Daar moet zij eigenlijk naar toe. Alle kinderen van haar partij zijn nu van de bank afgekomen. Ze trekken eerst verbaasde en dan kwade gezichten naar elkaar. De meneer steekt zijn armen omhoog. Wat doe je nou, Tessa?, wil hij daarmee zeggen. Hij wijst op zijn stopwatch.

Ik snap het wel hoor, denkt Tessa. Als je onderweg van de ene mat naar de andere niet afgegooid wordt, mag je een blokje naast de kist zetten. De partij die binnen drie minuten de meeste blokjes verzameld heeft, wint het spel.

Tessa weet dat ze het spel blokkeert, maar ze wil niet afgegooid worden. Ze durft niet van de mat af. Van de eerste naar de tweede mat ging gemakkelijk, omdat de bal ver weg was, maar nu is het anders.

“Kom maar”, fluistert Ton. Hij staat vlakbij de mat en gooit de bal naar Ingrid. “Kom dan, poesje, poesje.” Ingrid maakt een schijnbeweging. Ze doet net of ze Tessa afgooit. “Nee!”, gilt Tessa. Ze krimpt ineen, terwijl ze haar handen voor haar gezicht houdt. “Nee!” Lachend wordt de bal weer rondgespeeld. Het is een rode bal. Tessa weet uit ervaring dat die hard is. Verschrikkelijk hard. Een paar weken geleden heeft ze die rode bal tegen haar bovenbeen gehad. Die had ze aan Marco te danken, de beste gooier en vanger van de klas. Rekenen kan hij niet, maar hard gooien... Kanonskogels zijn het. Ze stond te dromen, dat is waar, maar de blauwe plek deed er niet minder zeer om. Als je goed kijkt zie je hem nu nog. “Eigen schuld”, had de meneer gezegd. Dat was ook waar, maar de pijn had ze de hele week gevoeld. Nu heeft Tessa weer een grote kans dat de bal haar raakt. Maar deze keer staat ze niet te dromen. Nee, ze zit midden in het spel. Het middelpunt is ze. Ze wil geen blauwe plek meer. Ze is doodsbang voor de bal, de pijn...
“Schiet nou op, Tessa!” roept de meneer.
“Nee!”
“Het gaat niet om jou, maar om je partij, Tessa! Lopen!”
“Nee!”
“Jullie staan drie blokjes achter.”
Tessa zucht en perst haar lippen op elkaar. Ze weet dat iedereen straks in de kleedkamer kwaad op haar zal zijn.

Peter Vervloed

Eerst laat u de leerlingen op de tekst reageren. U stelt vervolgens de volgende vragen:

- “Wat vind je van Tessa? Begrijp je dat ze bang is of vind je het kinderachtig?”
- Wat vind je van de meneer? Heeft hij een beetje begrip voor Tessa of helemaal niet?
- Er staat dat ze het spel blokkeert, wat betekent dat? Is dat erg?
- Wat zou jij doen als je Tessa was?
- Heb je zelf wel eens zoiets bij de gymles of bij je sportclub meegemaakt? Wat was er gebeurd? Hoe liep het af?”

Daarna verbreedt u het gesprek tot lastige situaties in het algemeen. U zegt:

“Het is ons allemaal wel eens overkomen dat je in een moeilijke of vervelende situatie terecht kwam. Je moest dan wat doen of wat zeggen, maar je wist niet wat. Mij is het ook wel eens overkomen.”

U beschrijft een eigen ervaring en vraagt vervolgens:

“Wie heeft ook wel eens zoiets meegemaakt?”

Mochten er niet meteen reacties komen, dan kunt u enkele herkenbare situaties schetsen, bijvoorbeeld:

- Op weg naar school heb je spelletjes gespeeld (heb je wat gekocht in de supermarkt, enzovoort) en nu kom je te laat op school. Wat doe je?
- Een politieagent houdt je aan omdat je licht niet brandt (omdat je door het rode licht rijdt, omdat je op de stoep fietst, enzovoort). Hij wil weten waarom je dat doet? Wat zeg je?
- Je ouders gaan een dag weg en jij blijft thuis. Je hebt beloofd om de afwas te doen (te vegen, je kamer op te ruimen, enzovoort). Maar je zit de hele dag tv te kijken en te gamen. Als je ouders terugkomen, heb je niets gedaan. Wat nu?

Tot slot gaat u met behulp van de klassikale kaart na of de gespreksregels goed zijn toegepast. U laat een voorbeeld geven wat erg goed ging en van wat duidelijk niet goed ging.

Kern – Instructie 2

15

U vervolgt de les met een filmpje. U zegt tegen de leerlingen dat ze goed moeten kijken en luisteren.

Hierna start u het filmpje over ‘politieke moorden in de geschiedenis’ (<http://www.schooltv.nl/video/politieke-moorden-politieke-moorden-in-de-geschiedenis/>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Na afloop vraagt u de leerlingen wat ze gezien hebben in het filmpje. En vervolgens of ze nog andere politieke moorden kennen uit de geschiedenis. Dat kan van lang geleden (**historisch**) zijn, of van kort geleden (**actueel**).

U vouwt de krant open en zegt:

“Luister even naar deze twee krantenberichten.” (U leest de volgende twee fictieve berichten voor:)

“Bericht 1: Willem van Oranje vermoord in Delft: Willem van Oranje werd doodgeschoten, in zijn woning in Delft. De schutter is onmiddellijk na zijn daad opgepakt en werd later gruwelijk gemarteld en in brand gestoken.”

“Bericht 2: Koning Willem-Alexander op staatsbezoek in Aruba: Samen met koningin Máxima bracht onze koning Willem-Alexander vandaag een bezoek aan Aruba. Het paar werd feestelijk onthaald, op de geheel oranje versierde luchthaven.”

Het eerste bericht ging over de moord op stadhouder Willem van Oranje. Willem van Oranje leefde ongeveer 450 jaar geleden, van 1533 tot 1584. Het tweede bericht ging over onze koning Willem-Alexander. Koning Willem-Alexander is een ver familielid van Willem van Oranje. Koning Willem-Alexander leeft nu. En stadhouder Willem van Oranje is al meer dan 400 jaar dood.

Stadhouder Willem van Oranje is een **historisch** figuur. De moord op hem is een **historische** gebeurtenis. Met **historisch** bedoelen we dat het geschiedenis is; het is heel lang geleden gebeurd. Het eerste krantenbericht is dus een **historisch** verhaal.

Het tweede krantenbericht niet. Dat ging over iets dat kort geleden is gebeurd. Wat vandaag gebeurt, of nog maar kort geleden is gebeurd, noemen we **actueel**. Het nieuws over het staatsbezoek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima aan Aruba is **actueel** nieuws.

Tegenwoordig lezen ook steeds meer mensen de krant online. Op hun laptop, tablet of mobiel. Dat is **eigentijds**. Iets wat **eigentijds** is, hoort bij deze tijd.

U laat de leerlingen Woordweb 1 zien en legt de woorden van de Woordwebben uit. Voeg eventuele aanvullingen met behulp van Post-it's bij de Woordwebben.

U stelt de volgende vragen over het Woordweb:

- “Ik lees 's morgens de krant en 's avonds kijk ik naar het nieuws op tv. Hierdoor blijf ik op de hoogte van de **actuele** gebeurtenissen. Weten jullie dat (noem een **actuele** gebeurtenis)? Wat vind je daarvan? Hoe weet je dat?” (krant, tv, radio, internet)

- “Bij geschiedenis praten we over **historische** gebeurtenissen. Wie weet nog over welke **historische** gebeurtenis we de laatste keer hebben gesproken? Weet je nog wanneer dit is gebeurd?
- “Het is **eigentijds** om op de hoogte te blijven wat er met jouw familie en vrienden, op Aruba en in de wereld gebeurt via je mobiel. Met welke **eigentijdse** programma’s doe je dat? (WhatsApp, Facebook, Instagram, Google enzovoort)

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 1 van het Werkboek. Vervolgens kunnen ze zelfstandig opdracht 1.2 en 1.3 maken op bladzijde 2 en 3 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

U bespreekt de antwoorden en u laat een aantal leerlingen hun antwoorden voorlezen van opdracht 1.3 van het Werkboek. U vertelt dat er verschillende antwoorden mogelijk zijn.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek blz. 1 t/m 3

1.1

1 tandarts	4 gynaecoloog (arts voor vrouwen)	
2 oogarts	5 dierenarts	
3 keel-, neus- en oorarts	6 kinderarts	

1.2

1 Laura	2 Omar	3 Eliza

1.3

De antwoorden kunnen verschillen per leerling.

- 1 *geen vet, geen suiker, wel bijvoorbeeld een naam van een bestaand dieet*
- 2 *geen fruit, wel vitaminepillen en vitaminedrankjes*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **onderduiken, iemand vervolgen, iemand oppakken, concentratiekampen**.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten.
- De leerlingen oefenen het leggen van een relatie tussen tekst, leesdoel en leesstrategie.
- De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2

Individueel

- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 1, bladzijde 94 t/m 97
- Werkboek 4, bladzijde 4 en 5

Vorbereiding

- U legt Post-it's en een zwarte stift klaar. U schrijft op een post-it het woord 'concentratiekampen' en plakt dit bij het Woordweb.
- U zet het filmpje 'Onderduiken. Waarom?' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/onderduiken-waarom>.
- U zet het filmpje 'Kamp Auschwitz; Een vernietigingskamp voor 1,5 miljoen Joden' klaar: <http://www.schooltv.nl/video/kamp-auschwitz-ee-vernietigingskamp-voor-15-miljoen-joden>.

Betekenis van woorden

concentratiekampen: Concentratiekampen zijn kampen waarin veel mensen bij elkaar gevangen gehouden worden.

iemand oppakken: Iemand oppakken is iemand gevangen nemen.

iemand vervolgen: Iemand vervolgen betekent: iemand achterna zitten om hem gevangen te nemen. Bijvoorbeeld, omdat hij of zij een ander geloof of een andere mening heeft.

onderduiken: Als je onderduikt, verberg je je een tijdlang op een veilige plaats, zodat de vijand je niet kan vinden.

Start**5**

U schrijft op het bord:

Anne Frank

U zegt:

“Vandaag zijn jullie allemaal al naar buiten geweest. Je hebt de wind door je haar gevoeld, je hoorde de vogels fluiten, je hebt gespeeld met andere kinderen. En straks ga je dat gezellig weer

doen. Allemaal heel gewoon? Maar dat was het niet voor Anne Frank.

Wie weet wie Anne Frank was?" (Ze was een Joods meisje dat bekend is geworden door het dagboek dat ze schreef tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen ze ondergedoken zat in Amsterdam. Zij stierf in 1945, op 15-jarige leeftijd, in een concentratiekamp.)

Daarna start u het filmpje over 'Onderduiken. Waarom?':

(<http://www.schooltv.nl/video/onderduiken-waarom>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

10

U vertelt:

"Anne Frank was ongeveer zo oud als jullie nu zijn, toen in Nederland de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Die was van 1940-1945. De Duitse soldaten hadden Nederland bezet. Iedereen moest oppassen wat hij zei en wat hij deed, want wie niet met de Duitsers meewerkte, werd **opgepakt**. Iemand **oppakken** betekent: iemand gevangen nemen.

De Duitse soldaten **vervolgden** veel mensen in Nederland. Mensen **vervolgen** betekent: achter mensen aanzitten om ze **op te pakken**. Mensen werden **vervolgd** omdat ze een andere mening hadden dan de Duitsers, of omdat ze een ander geloof hadden. Daarop werden alle mensen **vervolgd**.

Anne Frank was een Joods meisje. Omdat het voor haar niet veilig was op straat, heeft ze zich twee jaar lang verstopt, samen met haar hele familie. Twee jaar lang moest zij **onderduiken**.

Onderduiken betekent: je verstoppen zodat de vijand je niet kan vinden. Anne kwam twee jaar lang niet buiten en bleef op een heel klein, benauwd kamertje (het Achterhuis). Muisstil, omdat de Duitsers hen niet mochten horen. In het Achterhuis schrijft Anne haar dagboek. Na de oorlog wordt het dagboek uitgegeven.

Helaas was de onderduikplaats niet veilig genoeg. Anne en haar familie werden in 1944 verraden en **opgepakt**. De Duitsers brachten ze naar **concentratiekampen**. **Concentratiekampen** zijn kampen waarin veel mensen bij elkaar gevangen gehouden worden. In het **concentratiekamp** wordt Anne ziek en sterft in maart 1945, een paar maanden voor het einde van de oorlog. "

U draagt het volgende gedicht voor:

“Oorlogskind (hoe Anne Frank leefde)
alleen maar piekeren,
alleen maar afwachten,
jaren slijten voorbij,
altijd zachtjes doen,
nooit je uitleven,
nooit buiten spelen
om te spelen met je vriendjes of vriendinnetjes,
het kan niet, het mag niet,

want je bent een oorlogskind.”

Martijn van Rootselaar, 11 jaar (Nieuwe Baarnse School, groep 8, 2005, met toestemming van Martijn)

U laat de leerlingen Woordweb 2 zien. Aan de hand van een gesprekje breidt u het samen met de leerlingen uit. Voeg eventuele aanvullingen met behulp van post-it's bij het Woordweb.

U draagt het gedicht eventueel nog eens voor en stelt de volgende vragen over het Woordweb:

- “Welk gevoel heeft een oorlogskind dat moet **onderduiken**?” (angst, onzekerheid, verveling, verdriet)
- “Er zijn landen waar mensen worden **vervolgd** om hun geloof. Heb je dat wel eens gehoord? Wat vind je daarvan? Wat zou jij doen als je **vervolgd** zou worden?”
- Weten jullie nog een andere reden waarom mensen worden **vervolgd**?” (mening)
- “In de oorlog zijn er **onderduikers opgepakt**. Weten jullie hoe het kan dat de **onderduikers** toch werden gevonden? Wat kan er gebeurd zijn?” (verraad) “Wat zou jij doen met mensen die **onderduikers** verraden?”
- “Veel mensen zijn door de Duitsers **opgepakt** en naar **concentratiekampen** gebracht. Weten jullie wat er in die **concentratiekampen** gebeurde?” (Als de leerlingen het niet weten kunt u het filmpje ‘Kamp Auschwitz; Een vernietigingskamp voor 1,5 miljoen Joden’ <http://www.schooltv.nl/video/kamp-auschwitz-een-vernietigingskamp-voor-15-miljoen-joden> laten zien.)

U bespreekt de opdrachten 1 en 2 op bladzijde 4 en 5 van het Werkboek met de leerlingen.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“De teksten die we nu gaan lezen, zijn ook historische teksten. Jullie moeten vragen over de inhoud van de teksten beantwoorden, weten wat voor teksten het zijn, hoe je ze moet lezen en er soms je eigen mening over geven.”

U vraagt vervolgens:

“Wie weet nog hoe je weetteksten moet lezen?”

U schrijft het antwoord op het bord:

weetekst: nauwkeurig lezen, soms herlezen, onbekende woorden opzoeken

U vraagt:

“Moet je boeken, verhalen of gedichten die je voor je plezier leest, op dezelfde manier lezen?” (nee, gewoon lekker doorlezen, zorgen dat je het verhaal begrijpt door te proberen je voor te stellen wat er gebeurt en je af te vragen hoe het verhaal verder zal gaan)

Dan schrijft u op het bord:

verhaal, gedicht: lekker doorlezen, in beelden denken

U vraagt nu:

“En wat is belangrijker als je meningsteksten leest?” (de mening van de schrijver begrijpen en letten op feiten en argumenten)

U schrijft nu op het bord:

meningstekst: letten op feiten, mening van de schrijver en de argumenten

U zegt dat in deze les opdrachten voorkomen die te maken hebben met deze 3 manieren van lezen.

U leest met de leerlingen tekst 1.1 op bladzijde 94 van het Taalleesboek en beantwoordt daarna de vragen samen met de leerlingen.

U vraagt de leerlingen om Leeswijzer 3 voor zich te nemen.

U bekijkt met de leerlingen de tekst 'Straffen in de Middeleeuwen' bij opdracht 2 bladzijde 95 in het Taalleesboek. U voert samen met de leerlingen punt 1 en 2 uit van Leeswijzer 3.

U stelt daarna de volgende vragen, die ook op Leeswijzer 3 voorkomen:

- "Wat voor tekst is dit?" (weettekst)
- "Wat voor soort weettekst is dit?" (Het is een tekst over vroeger, een historische tekst.)
- "Hoe moet je een weettekst als 'Straffen in de Middeleeuwen' lezen?" (met behulp van Leeswijzer 3)

U kijkt samen met de leerlingen op Leeswijzer 3 naar 5.7 'Bij een weettekst'. U neemt samen de vragen 1 en 2 door bij '1 Vooraf'.

Vervolgens vraagt u welke vragen de schrijver zich stelt als hij een tekst over een geschiedenisonderwerp wil schrijven (vraag 5, 5.7 'Bij een weettekst'). Samen met de leerlingen komt u tot het volgende overzicht op het bord:

- **Wat gebeurde er?**
- **Over wie gaat het?**
- **Waar gebeurde het?**
- **Wanneer gebeurde het?**
- **Waarom gebeurde het?**

Samen met de leerlingen probeert u de antwoorden op deze vragen te vinden. U geeft aan dat zo'n lijstje met vragen ook gebruikt kan worden bij een actueel onderwerp.

U leest nu samen met de leerlingen de hele tekst en stelt daarna de volgende vragen, die ook voorkomen op Leeswijzer 3 ('2 Lees nu de hele tekst'; vraag 1 en 2):

- "Zitten er moeilijke woorden in de tekst?"
- Zijn er moeilijke gedeelten in de tekst die nog eens gelezen moeten worden?
- Kunnen we de betekenis uit de tekst halen of moeten we ze opzoeken in het woordenboek?"

U vervolgt met de volgende vragen die eveneens voorkomen op Leeswijzer 3 ('3 Onderwerpen en deelonderwerpen'; vraag 1 t/m 3):

- "Wat is het onderwerp?" (straffen in de middeleeuwen)
- "Wat zijn de deelonderwerpen?" (straffen voor kleine misdaden en straffen voor grote misdaden)
- "Wat is de hoofdgedachte?" (Een straf in de middeleeuwen was heel anders dan een straf nu.)

U leest tenslotte samen met de leerlingen de vragen 1 t/m 3 van '4 Denk na over de tekst', op Leeswijzer 3.

De leerlingen lezen de drie teksten bij opdracht 3.1 op bladzijde 95 en 96 van het Taalleesboek en maken vervolgens de opdrachten 3.1 t/m 3.3 op bladzijde 97 van het Taalleesboek. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdrachten: Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 97 t/m 99.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de gemaakte opdrachten samen met de leerlingen en de eventuele moeilijkheden.

Didactische tips:

- In deze les komen woorden voor die extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

bezetten: Als een land bezet wordt, wordt het ingepikt. Mensen die niet in het land wonen, gaan er binnen en spelen de baas.

verraden: Als iemand verraden wordt, wordt er een geheim over die persoon verklapt of hij wordt aan de vijand gegeven.

kampen: Een kamp is een stel gebouwen bij elkaar die op een terrein staan. Als een woord moeilijk is om uit te leggen of uit te beelden, vertaal het dan naar het Papiamento. Leg het uit in het Nederlands, maar noem ook de betekenis in het Papiamento om de betekenis nog duidelijker te maken.

- Tijdens lessen van geschiedenis of maatschappijleer kan er extra aandacht besteed worden aan de Tweede Wereldoorlog en de vervolging van o.a. Joden en zigeuners.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 94 en 97

1.1

1 Meester Presser, Bram, Philip en de andere kinderen

2 Bram is uit meester Pressers klas verdwenen. Hij is ondergedoken.

Woordcluster 2, Leesbegrip 1

Leesbegrip 3 (gr.8, th.3)

3 in de klas van meester Presser

4 in het schooljaar 1942 - 1943

5 Bram is ondergedoken. Anders was hij opgepakt.

6 Er komen steeds minder kinderen.

1.2

U laat hier een aantal leerlingen hun bedachte gebaren voordoen.

3.1

1 verhaal 2 meningstekst 3 weettekst

3.2

1 verhaal-a 2 meningstekst-c 3 weettekst-b

3.3

1 verhaal-b 2 meningstekst-c 3 weettekst-a

Werkboek blz. 4 t/m 5

1

omdat Anne Frank een Joods meisje was

Als ze niet zou onderduiken, zou ze worden opgepakt door de Duitsers en naar een concentratiekamp worden gebracht.

2

1 en 2 persoonlijke mening

Extra opdrachten

Taallesboek blz. 97 t/m 99

4.2

a om ervan te genieten

4.3

b lekker ontspannen; ik herlees niets en ik zoek bijna nooit iets op.

4.4

eigen mening

5

1 eigen mening

2 eigen vondsten

6

1 zigeuners

2 zigeunervervolging in de Tweede Wereldoorlog

3 In Duitsland en andere landen, zoals Nederland en België werden de zigeuners vervolgd.
Ze werden naar kampen in Polen gebracht.

4 in de Tweede Wereldoorlog

5 De Duitsers wilden niet dat de rassen zich zouden vermengen.

6 Veel zigeuners zijn gestorven.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het hart**, **tikken**, **kloppen** en **bonzen**.
- De leerlingen oefenen met werkwoorden die in de verleden tijd klinkerverandering krijgen.
- De leerlingen oefenen met de (vormen van de) werkwoorden hebben en zijn.
- De leerlingen oefenen met de (vormen van de) werkwoorden kunnen, mogen, willen en zullen. (groep 8)

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 6 t/m 8
- Taalleesboek 1, bladzijde 100 t/m 103
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'de functie van het hart' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/de-functie-van-het-hart-het-hart-is-het-begin-van-het-transport-van-belangrijke-stoffen>.

Betekenis van woorden

het hart:	Het hart pompt het bloed rond in het lichaam van een mens of dier.
tikken:	Als je ergens tegenaan tikt, dan klop je ergens op. Bijvoorbeeld: er tikt iemand tegen het raam. We zeggen ook: het hart tikt. Voel maar aan je hals of aan je pols, dan voel je je hart tikken.
kloppen:	Een hart klopt. Dat betekent dat de spier van je hart zich telkens samentrekt en dan weer ontspant.
bonzen:	Bonzen is ergens zwaar tegenaan slaan. Als je hart bonst dan klopt het heel hard. Bijvoorbeeld als je gerend hebt of als je ergens heel erg van schrikt.

Start**5**

U zegt:

“Leg jullie hand eens op jullie borst, maar dan wel aan de linkerkant. Wat voel je nu?” (het **kloppen**, **tikken** of **bonzen** van je **hart**) “Waarom **klopt**, **tikt** of **bonst** je **hart**?” (Het **hart** pompt zo het **bloed** door het lichaam. Dat is belangrijk, want in het bloed zitten voedingsstoffen en ook zuurstof die overal in het lichaam nodig zijn. Het bloed blijft dus constant rondjes maken in je lichaam. Elke keer als het **hart** pompt, heet dat een **hartslag**.) “Het filmpje wat we nu gaan zien laat dat heel duidelijk zien.”

Vervolgens start u het filmpje over 'De functie van het hart'.
(<http://www.schooltv.nl/video/de-functie-van-het-hart-het-hart-is-het-begin-van-het-transport-van-belangrijke-stoffen>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U voelt aan uw pols en zegt:

“Stil eens! Ik wil even voelen of mijn **hart** het nog doet. Ja hoor, ik voel het **kloppen**, hier in mijn pols. Zit mijn **hart** dan in mijn pols? Nee, mijn **hart** zit hier.” (U wijst uw **hart** aan.) “Ieder mens en ieder dier heeft een **hart**. **Het hart** pompt bloed rond in je lichaam. Dat hebben we zo juist in het filmpje gezien. Als het dat niet zou doen, ga je dood. Dan **klopt** je **hart** niet meer. Dat **kloppen** voel je in je pols, of in je hals. Voel zelf maar eens. Soms klopt je **hart** sneller dan anders, als je erg schrikt, bang bent of heel hard gelopen hebt. Dan **bonst** je **hart**. **Bonzen** is heel hard kloppen.

Een **hart** wordt trouwens ook wel ‘rikketik’ genoemd. Als je **hart** zachtjes klopt, kun je ook zeggen, mijn hart **tikt**.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 1. Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. U zegt bijvoorbeeld dat uw **hart** soms heel erg **bonst**, als u sport of als u zenuwachtig bent. U kunt ook vertellen over de noodstop die u eens moest maken met de auto, omdat iemand of een dier onverwachts de weg overstak. Na zo’n noodstop **bonst** je **hart** in je keel. Daarna vraagt u de leerlingen om hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Voel eens aan je **hart** (in je hals of aan je pols, bijvoorbeeld). Voel je het **kloppen**? Je **hart klopt** nu rustig. Nu gaan we allemaal even staan en twintig diepe kniebuigingen maken.” (doen)
- “Voel nu weer aan je hart. Voel je verschil met daarnet?” (**Het hart klopt** nu veel sneller, je voelt het **bonzen**.)

- “Wat gebeurt er met je **hart** als je alleen thuis bent en je hoort ineens een eng geluid?” (Je **hart** gaat dan snel **kloppen**, hard **bonzen**.)

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 6 en 7 van het Werkboek met de leerlingen.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is. Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U schrijft op het bord de werkwoorden:

kloppen

tikken

bonzen

U vraagt:

“Wie weet wat de verleden tijd is van deze drie werkwoorden?
(**klopten, tikten, bonsden**)

U schrijft deze verledentijdsvormen achter de drie werkwoorden die al op het bord staan.

kloppen - klopten

tikken - tikten

bonzen - bonsden

U zegt:

“Er zijn ook werkwoorden die in de verleden tijd van klank veranderen, zoals kijken - keken en schrikken - schrokken. Daar gaan we nu mee oefenen. Ook gaan we oefenen met de verschillende vormen van de werkwoorden hebben en zijn. We bespreken het eerst samen en daarna gaan jullie er opdrachten over maken.”

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 100 van het Taalleesboek en vraagt wat er gebeurt met de gekleurde werkwoorden in de verleden tijd. (De klinker/klank verandert.)

U schrijft het volgende op het bord en maakt samen met de leerlingen de rijtjes af:

hebben

(t.t.)

ik ... (heb)

jij ... (hebt)

hij/zij/het ... (heeft)

u ... (hebt/heeft)

zijn

(t.t.)

ik ... (ben)

jij ... (bent)

hij/zij/het ... (is)

u ... (bent)

wij/jullie/zij ... (hebben)

wij/jullie/zij ... (zijn)

(v.t.)

ik ... (had)

wij ... (hadden)

(v.t.)

ik ... (was)

wij ... (waren)

(deelwoord)

Omar heeft plezier ... (gehad)

(deelwoord)

Omar is even bang ... (geweest)

(gebiedende wijs)

... plezier! (heb)

(gebiedende wijs)

... eens even stil! (ben/wees)

U kunt nog de volgende toelichting geven:

- Beide werkwoorden krijgen in de verleden tijd klinkerverandering.
- 'u heeft' wordt als beleefder gezien dan 'u hebt'.
- De vormen 'geweest' en 'wees' passen eigenlijk niet bij 'zijn'. Het zijn vormen van het werkwoord 'wezen', dat hetzelfde betekent als 'zijn'. (Men veronderstelt dat er drie (oude) werkwoorden ten grondslag liggen aan de vormen van 'zijn': 'zijn', 'wezen' en 'bennen'.)

Vervolgens laat u de leerlingen de volgende zinnen op het bord afmaken.

Willen jullie even stil...? (zijn/wezen)

Wie kan dat nu...? (zijn/wezen)

U zegt:

“Bij het werkwoord ‘hebben’ verandert de ‘e’ in de verleden tijd in een ‘a’: heb – had, hebben – hadden. Maar dat is niet bij elk werkwoord zo.”

U maakt samen met de leerlingen de volgende rijtjes op het bord.

t.t.

schelden

schenken

v.t.

... (schold / scholden)

... (schonk / schonken)

v.d.

ge... (gescholden)

ge... (geschonken)

U zegt:

“Bij deze werkwoorden verandert de ‘e’ in een ‘o’.”

U laat de leerlingen oefening 2 t/m 4 op bladzijde 101 en 102 van het Taalleesboek maken.

De antwoorden van de oefeningen worden gecontroleerd en besproken.

Hierna bespreekt u de onregelmatige werkwoorden ‘kunnen’, ‘mogen’, ‘willen’ en ‘zullen’.

U vult samen met de leerlingen de rijtjes in op het bord.

kunnen**(t.t.)**

ik ... (kan) / ... jij...? (kun)

jij ... (kunt)

hij/zij/het ... (kan)

u ... (kunt)

wij/jullie/zij ... (kunnen)

(v.t.)

ik ... (kon)

wij ... (konden)

(deelwoord)

Dat had ik nooit ... (gekund)

willen**(t.t.)**

ik ... (wil)

jij ... (wilt)

hij/zij/het ... (wil)

u ... (wil)

wij/jullie/zij ... (willen)

(v.t.)

ik ... (wilde/wou)

wij ... (wilden)

(deelwoord)

Dat had ik nooit ... (gewild)

mogen**(t.t.)**

ik ... (mag)

jij ... (mag)

hij/zij/het ... (mag)

u ... (mag)

wij/jullie/zij ... (mogen)

(v.t.)

ik ... (mocht)

wij ... (mochten)

(deelwoord)

Dat had ik nooit ... (gemogen)

zullen**(t.t.)**

ik ... (zal)

jij ... (zult)

hij/zij/het ... (zal)

u ... (zal)

wij/jullie/zij ... (zullen)

(v.t.)

ik ... (zou)

wij ... (zouden)

**Dit werkwoord heeft geen
deelwoord.**

U laat de leerlingen vervolgens de opdrachten 3.1 t/m 3.4 op bladzijde 8 van het Werkboek maken. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdrachten: Taalleesboek, opdracht 5 t/m 7, bladzijde 102 t/m 103.

Afsluiting**5**

De antwoorden van de opdrachten 3.1 t/m 3.4 worden gecontroleerd en besproken.

Werkwoorden (of vormen) die moeilijkheden geven, kunt u in het Taalschrift laten schrijven, opgenomen in een zin.

Antwoorden	
-------------------	--

Taallesboek blz. 100 t/m 102

1.1

a tegenwoordige tijd

1.2

Vader en moeder gingen uit. Kadir bleef alleen thuis. Hij zat in papa's stoel en keek tv. Hij koos een sportprogramma met boksen en judo. De poes streek met haar staart langs zijn been. Daarna verdween ze door de achterdeur naar buiten. Opeens schrok Kadir. Daar snoof iemand! Hij kroop in elkaar van angst. Hij keek voorzichtig om het hoekje van de grote stoel. Opeen stoof er een hond op hem af. Het was Brasko van de bureu. Hij sprong tegen Kadir op en begon zijn hand te likken. Kadir wees naar de deur en zei dat Brasko moest gaan. Hij stond op uit zijn stoel en sloot de deur.

2

- 1 (schelden - schold/scholden - gescholden)
- 2 schenken - schonk/schonken - geschonken
- 3 zenden - zond/zonden - gezonden
- 4 zwemmen - zwom/zwommen - gezwommen
- 5 treffen - trof/troffen - getroffen
- 6 trekken - trok/trokken - getrokken
- 7 vechten - vocht/vochten - gevochten

3

1 heeft	2 had	3 heeft	4 had
5 hadden	6 heeft	7 hebben	

4

1 is	2 waren	3 is	4 is
5 ben	6 wees	7 is, geweest	8 is

Werkboek blz. 6 t/m 8

1

tikken, kloppen, bonzen

2

1 juist	2 onjuist	3 juist	4 onjuist	5 juist

3.1

1 kan	2 kon	3 kunt	4 konden	5 gekund

3.2

1 mag	2 mocht	3 gemogen	4 mogen	5 mochten

3.3

1 wil	2 wilden	3 wilde/wou	4 gewild	5 willen

3.4

1 zouden	2 zullen	3 zult	4 zal	5 zou

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 102 en 103

5

- 1 *(blijven - bleef - Kadir is gebleven.)*
- 2 *verdwijnen - verdween - De hond is verdwenen.*
- 3 *beginnen - begon - eigen zin*
- 4 *zinken - zonk - eigen zin*

6

- 1 *(krijgen - kreeg - Kadir heeft een poes gekregen.)*
- 2 *slijpen - sleep - eigen zin*
- 3 *strijden - streed - eigen zin*
- 4 *lijden - leed - eigen zin*

7

- 1 *opgezwollen* 2 *gevlochten* 3 *gewogen* 4 *afgeschoren*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het gezag, de onvrede, het oproer, zich afreageren, de strijd aangaan, boycotten, weerstand bieden**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin dat uitnodigt tot verder lezen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3
- Woordweb 4, Woordcluster 4 (groep 8, thema 12 'Praten of vechten?')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 9 en 10
- Taalleesboek 1, bladzijde 103 t/m 105
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'de tachtigjarige oorlog' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/de-tachtigjarige-oorlog-nederland-komt-in-opstand>.

Betekenis van woorden

het gezag:	Iemand die gezag heeft, heeft macht. Mensen willen naar hem of haar luisteren omdat hij belangrijk is, of moeten naar hem luisteren omdat hij of zij de baas is.
de onvrede:	Als je een gevoel van onvrede hebt, ben je ergens ontevreden over en ook een beetje boos.
het oproer:	Bij een oproer komen mensen in opstand tegen mensen die de macht hebben.
zich afreageren:	Als je je afreageert, probeer je je onvrede kwijt te raken. Je kunt je op iets afreageren, bijvoorbeeld door iets stuk te gooien. Je kunt je ook op iemand afreageren, bijvoorbeeld door op hem te schelden.
de strijd aangaan:	De strijd aangaan betekent met de strijd beginnen. Bijvoorbeeld: Omar ging de strijd aan met zijn vader, omdat hij niet naar een feest mocht.
boycotten:	Iets boycotten betekent expres niet aan iets meedoen, of iets tegenwerken.
weerstand bieden:	Weerstand bieden is je verzetten. Bijvoorbeeld: De dieven boden weerstand aan de politie. Weerstand bieden is ook iets niet doen terwijl je het eigenlijk wel wilt. Bijvoorbeeld: Jolanda werd veel te dik, daarom bood zij weerstand aan het lekkere taartje dat zij aangeboden kreeg.

Start	5
-------	---

U vertelt dat u de les vandaag begint met een filmpje over een oorlog in Nederland die tachtig jaar heeft geduurd. Deze oorlog met Spanje wordt de Tachtigjarige Oorlog genoemd en duurde van 1568 - 1648.

Daarna start u het filmpje over 'de Tachtigjarige Oorlog'.

(<http://www.schooltv.nl/video/de-tachtigjarige-oorlog-nederland-komt-in-opstand>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1	15
---------------------	----

U vertelt:

“Ik ga jullie nu vertellen over een gebeurtenis wat een hele belangrijke rol heeft gespeeld in deze Tachtigjarige Oorlog. Het gebeurde ongeveer 450 jaar geleden. Het lukte de Spanjaarden maar niet om de stad Leiden te veroveren. Toen bedachten ze een plan: ze zouden de stad uithongeren. Dus zorgden de Spanjaarden ervoor dat niemand de stad in of uit kon. De inwoners van Leiden moesten sterk zijn, want alle eten in de stad was al snel op. Toch bleven ze dapper **weerstand bieden** tegen de Spanjaarden. **Weerstand bieden** betekent je tegen iets of iemand verzetten.

Intussen was Willem van Oranje, waar we in les 1 ook al over hebben gesproken, aan het verzinnen hoe hij het plan van de Spanjaarden kon **boycotten**. Iets **boycotten** betekent iets tegenwerken. Willem bedacht een superplan om de Spanjaarden te **boycotten**, tegen te werken dus. Hij besloot een deel van de dijken door te steken, zodat het land rondom Leiden onder water zou komen te staan. De Spanjaarden zouden dan wel moeten vluchten. En zo gebeurde het ook. Zo werd de stad Leiden ontzet. De bevrijders brachten de uitgehongerde inwoners van Leiden vis (haring) met wittebrood. Nog steeds vieren de mensen in Leiden deze bevrijding ieder jaar op 3 oktober met veel haring en wittebrood.

De Nederlanders hebben de kracht van het water meer dan eens gebruikt om **de strijd aan te gaan** met een vijand. Het ontzet van Leiden is een mooi voorbeeld. **De strijd aangaan** betekent: met de strijd beginnen.

En de Spanjaarden? De Spanjaarden bleven nog jaren en jaren **de strijd aangaan** met de Nederlanders. Maar die bleven **weerstand bieden** en **boycotten** de Spanjaarden op alle mogelijke manieren. Willem van Oranje was een belangrijk man. Mensen luisterden naar hem. Iemand die de baas is, heeft **gezag**. Iemand die **het gezag** heeft, heeft de macht. Je bent machtig als iedereen naar je luistert en doet wat je zegt.

Maar niet alle mensen willen luisteren naar **het gezag**.

Bijvoorbeeld als ze het helemaal oneens zijn met degene die aan de macht is. Dat gebeurde ook in de Tachtigjarige Oorlog. De mensen waren niet blij met koning Filips 2 van Spanje, die heel Nederland wilde veroveren en veranderen. De mensen in Nederland kwamen in opstand tegen **het gezag**. Ze gingen protesteren. Zo'n opstand tegen **het gezag** noemen we een **oproer**. Zo'n **oproer** kan best eng zijn.

Mensen die deelnemen aan een **oproer** zijn ontevreden en boos. Je kunt dat ook duidelijk merken, je voelt hun **onvrede**. Mensen met **onvrede** zijn ergens ontevreden en boos over. Ze willen hun **onvrede** kwijt.

Dat doen ze door **zich af te reageren**. Bijvoorbeeld door iets stuk te gooien, of door te gaan schelden of vechten. Je **afreageren** doe je altijd op iets of op iemand. Maar of het nou echt helpt?"

U laat Woordweb 3 en 4 zien en bespreekt de nieuwe woorden. U stelt de volgende vragen:

- "Door de jaren heen gebruikten de Nederlanders ook andere manieren om **weerstand te bieden** aan de vijand. Toen aan het begin van de Tweede Wereldoorlog de Duitse bezetters de Joodse Nederlanders wegvoerden en vermoordden, **gingen** meer dan 300.000 mensen **de strijd aan** door te staken. Ze stopten dus met werken. De stakers probeerden op deze manier de Duitse bezetting te **boycotten**. Helaas is dat niet gelukt en werden veel stakers door de Duitsers gedood. Er waren ook veel mensen die niets deden toen de Joden werden opgepakt en weggevoerd. Zij durfden niets te doen. Wie begrijp jij het best: de stakers, de mensen die niets deden, of beide groepen? Leg het uit.
- Als iemand wordt gepest, gebeurt het vaak dat hij of zij wordt **geboycot**. De pestkoppen **boycotten** hem of haar bijvoorbeeld door spullen van die persoon kapot te maken of door hem of haar volkomen te negeren. (Negeren is doen of iemand niet bestaat.)

Vooraf negeven is een ernstige vorm van **boycotten**.

Hoe zou jij het vinden als het jou zou overkomen?

Zou je een manier proberen te vinden om **weerstand te bieden**?

Zou je net doen alsof er niets aan de hand is of zou je **de strijd aangaan**? Vertel er iets over.

- Toen ik een paar dagen geleden naar school wilde rijden, wilde mijn auto niet starten. Ik werd erg boos en **reageerde me af** door heel hard te stampvoeten. Dat is mijn manier om me **af te reageren**.

Reageer jij je ook wel eens **af**, op iets of op iemand? Hoe?

- Heb jij wel eens een gevoel van **onvrede**? Waarom? Hoe voelt dat?
- Bij belangrijke voetbalwedstrijden komt het wel eens tot een **oproer**. Wat gebeurt er dan? Waarom gebeurt het bijvoorbeeld?"

De leerlingen lezen zelfstandig opdracht 1 op bladzijde 9 van het Werkboek en maken vervolgens opdrachten 1.1, 1.2 en 2 op bladzijde 10 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

U bespreekt samen met de leerlingen de gemaakte opdrachten.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Die nieuwe woorden zijn spannende woorden. We gaan nu een paar korte verhalen lezen om te kijken hoe de schrijver heeft geprobeerd het spannend te maken. We proberen de trucjes daarvoor op te sporen. Dan gaan jullie zelf proberen zo’n spannend verhaalbegin te schrijven.”

U laat de leerlingen bladzijde 103 van het Taalleesboek voor zich nemen. U leest de openingsalinea’s A en B en vraagt:

“Welke van deze verhalen zou je verder willen lezen?”

U laat enkele leerlingen reageren en hun keuze motiveren. Vervolgens licht u de opdracht kort toe. Het beste kunt u de leerlingen bij opdracht 2 in tweetallen laten zoeken naar de trucjes. Vooral de woordkeuze moet u nog even benadrukken: Welke woorden in het door jou gekozen verhaalbegin maken de tekst spannend?

De leerlingen maken opdracht 2 op bladzijde 104 van het Taalleesboek in tweetallen. Eventueel kunt u de leerlingen opdracht 3 op bladzijde 105 van het Taalleesboek ook samen laten uitwerken.

De antwoorden worden besproken.

U vraagt een leerling om zijn verhaalbegin bij opdracht 3 voor te lezen. Als dat gebeurd is, vraagt u aan de klas of dit begin spannend is. Als u meent dat dit begin aan de opdracht voldoet, bespreekt u de tekst zin voor zin. (Indien dit niet het geval is, vraagt u een andere leerling om zijn werk voor te lezen.)

U let daarbij op de eerste zin, de 'spannende woorden' en op de volgorde van de gebeurtenissen. U doet dat vragenderwijs. De andere leerlingen moeten ontdekken wat de tekst boeiend maakt. Dan vraagt u een andere leerling zijn werk voor te lezen.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 105 en 106.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting vraagt u aan de leerlingen of ze het moeilijk en leuk vonden en waarom. U laat een leerling vervolgens vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen en schrijft u het antwoord in steekwoorden op het bord:

- De **eerste zin** van een **verhaal** is **belangrijk**.
- De **woorden** die je kiest maken het verhaal ook **spannend**.
- **Wat er gebeurt** kan ook voor spanning zorgen.
- De **volgorde** van de **gebeurtenissen** kan een verhaal ook spannend maken.

Didactische tip:

Als u een gesprekje voert met de leerlingen waarin u de nieuwe woorden regelmatig laat terugkomen, kunt u de voorbeelden van de leerlingen op post-it's schrijven om de woordparachute mee uit te breiden.
--

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 104 en 105

1

eigen keuze en motivering

2

eigen antwoorden bij tekst A of tekst B

3

de geschreven openingsalinea bij hetzelfde verhaalgegeven

Werkboek blz. 10

1.1

persoonlijk antwoord

1.2

persoonlijk antwoord

2

a = de strijd aangaan

b = boycotten

c = weerstand bieden

d = boycotten

e = weerstand bieden

f = boycotten

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 105 en 106

4

de andere openingsalinea bij hetzelfde verhaalgegeven

5

1 een zelfbedachte titel bij het gegeven sprookje

2 een beginalinea bij het gegeven sprookje

6

een andere beginalinea bij het gegeven sprookje van opdracht 5

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een *s* of *z* in het midden (*eisen, ijzer, ganzen, dansen*).
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een *f* of *v* in het midden (*oefenen, boeven, halve*).
- De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 11 t/m 14
- Spellinghulp klas 6

Opmerking doel 1 en 2:

Hier gaat het om woorden waarin het verschil tussen de stemloze *s* en de stemhebbende *z* of tussen de stemloze *f* en de stemhebbende *v* alleen hoorbaar is bij duidelijke articulatie. Dit is de reden waarom in de oefeningen die op dit doel betrekking hebben voor ondersteuning via inprenting is gekozen.

Start**5**

U schrijft de volgende woorden op het bord:

tafel – schriver

U leest de woorden verschillende keren voor en laat hier duidelijk het verschil horen tussen de *f* en de *v*. De leerlingen zeggen vervolgens de woorden ook een paar keer hardop. Laat ook hen heel overdreven de *f* en *v* uitspreken zodat ze niet alleen horen hoe de letters klinken, maar ook de letters 'voelen in de mond'.

Doe hetzelfde met de volgende twee woorden en de letters *s* en *z*:

dansen – sauzen**Kern – Instructie 1****20**

U vertelt dat je dit duidelijke verschil tussen *s/z* en *f/v* alleen hoort als iemand deze woorden heel overdreven duidelijk uitspreekt. Als je met iemand een gesprek voert of iemand vertelt een verhaal zul je het verschil veel minder goed horen, maar je moet het woord toch goed kunnen schrijven.

De leerlingen lezen de rijtjes bij opdracht 1.1, op bladzijde 11 van het Werkboek zacht voor zichzelf.

U wijst er nog een keer op dat de /f/ en /s/ (stemloos) anders klinken dan de /v/ en /z/ (stemhebbend). U leest de rijtjes nog een keer samen hardop.

Vervolgens nemen de leerlingen opdracht 1.2 op bladzijde 12 van het Werkboek voor zich. Dit zijn dezelfde rijtjes maar nu zijn de letters *f/v* en *s/z* weggelaten. U leest de rijtjes voor waarbij u het verschil tussen woorden met *f/v* en tussen *s/z* duidelijk laat uitkomen. De leerlingen vullen de ontbrekende letters in.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U vraagt:

“Wie weet nog wat je moet doen als je een woord in lettergrepen verdeelt?” (Je moet het woord in stapjes uitspreken.)

U spreekt de zin ‘Amsterdam is het beginpunt’ langzaam uit terwijl u deze zin tegelijkertijd in lettergrepen op het bord schrijft:

Am-ster-dam is het be-gin-punt.

Vervolgens schrijven de leerlingen de zin ‘Rotterdam is het eindpunt’, verdeeld in lettergrepen in hun Werkboek bij opdracht 2. U schrijft de zin verdeeld in lettergrepen op het bord:

Rot-ter-dam is het eind-punt.

De leerlingen vergelijken en corrigeren indien nodig. Er volgt een kort gesprek over het verschil in lettergreepverdeling tussen Amsterdam en Rotterdam. Het gaat hierbij om het toepassen van de hoofdregel bij Amsterdam (Am-ster-dam) en de complicatie die dit geeft bij Rotterdam: /ro/ /tur/ /dam/. Na de korte klank /o/ moet een dubbele medeklinker worden geschreven. De lettergreepverdeling is dan tussen de beide medeklinkers: Rot-ter-dam.

Stap 2

U schrijft de naam van nog een Nederlandse stad op het bord:

Groningen

U legt uit dat bij dit woord nog een tweede moeilijkheid voorkomt. Je zegt namelijk /Gro/ /ni/ /ngen, maar je verdeelt het als volgt in lettergrepen Gro-nin-gen. Bij woorden met ng komt het letterstreepje tussen de n en de g. Dit kun je niet horen, dit moet je weten.

Neem samen nog een keer de afbreekregels door op bladzijde 8 en 9 van de Spellinghulp.

Afsluiting	5
-------------------	----------

De leerlingen nemen opdracht 3 en 4 op bladzijde 13 en 14 van het Werkboek voor zich. In tweetallen spelen ze het spel galgje met deze woorden.

Didactische tip

Ook hier geldt weer:

De leerlingen zullen de spellingsmoeilijkheden pas beheersen als ze er veelvuldig mee in aanraking zijn gekomen. Als een pas besproken spellingsprobleem voorkomt in een bepaald woord tijdens een andere les, maak hier dan gebruik van door de moeilijkheid nog een keer kort aan te halen.

Antwoorden

Werkboek 4, blz 11 t/m 14

1

1.2

wafels	eisen	twijfel	kiezel
vijver	ijzer	drijven	vreselijk
zuiver	grijze	schuiven	viezerik
tafel	sauzen	luifel	Friezen
oefening	krijzen	schuifelen	vriezen
schrijver	bonzen	schroeven	dwarse
onbeschrijflijk	dansen	begravenis	donzig

2

Het antwoord wordt gegeven in de les.

3

af-was-ma-chi-ne	ro-zij-nen	glim-lach-en
kren-ten-bol-len	kaas-soor-ten	ban-ket-bak-ker
be-hang-sel-ta-fel	ont-bijt-bord-je	naam-kaar-tje
ko-nin-gin	bij-en-ho-ning	win-kel-cen-trum
kom-kom-mer-salade	te-le-fo-nisch	he-te-lucht-bal-lon

4

1 brief-brieven	6 kous-kousen
2 krans-kransen	7 kruis-kruizen/kruisen
3 cijfer-cijfers	8 muis-muizen
4 gans-ganzen	
5 korf-korven	

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten.
- De leerlingen oefenen het leggen van een relatie tussen tekst, leesdoel en leesstrategie.
- De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 1, bladzijde 106 t/m 109
- Taalleesboek 1, bladzijde 105 en 106 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
- Taalschrift

Start**5**

U vraagt:

“Wat voor teksten vind jij leuk om te lezen? Waarom?
Wat voor teksten vind jij niet leuk om te lezen? Waarom niet?”

U zegt:

“Deze les beginnen we met het lezen van een aantal teksten. Daarvan moeten we opschrijven wat voor teksten het zijn, waarom je ze leest en hoe je ze leest. Hierbij gaan we Leeswijzer 3 gebruiken.”

Kern – Instructie 1**20**

U leest samen met de leerlingen punt 1 en 2 van Leeswijzer 3. Vervolgens leest u met de leerlingen tekst A 'Zwerfver' op bladzijde 106 van het Taalleesboek. Indien nodig legt u woorden uit. (zie 'didactische tip')

U gaat bij de tekst vervolgens in op de relatie tussen leesdoel en leesstrategie. Hiervoor zet u het volgende schema op het bord en vult samen 'Tekst A' met de leerlingen in.

Tekst	Soort	Waarom lees je het?	Hoe lees je het?
A
B

U leest daarna Tekst B 'Meer dan 7000 zwerfkinderen in Nederland' op bladzijde 107 van het Taalleesboek samen met de leerlingen en ook hier legt u woorden uit indien het noodzakelijk is. En u vult het bordschema bij 'Tekst B' samen in.

U vraagt vervolgens welke tekstsoorten de leerlingen nog meer kennen. Ze mogen Leeswijzer 3 gebruiken als ze het antwoord niet weten.

Het schema op het bord vult u hiermee aan. Op deze wijze ontstaat een compleet overzicht en wordt de relatie tussen tekstsoort, leesdoel en leesstrategie duidelijk.

<u>Tekst</u>	<u>Soort</u>	<u>Waarom lees je het?</u>	<u>Hoe lees je het?</u>
A	gedicht	plezier, ontspanning	'lekker lezen', zorg dat je het begrijpt
B	meningstekst	mening schrijver willen weten	nauwkeurig lezen, erop letten of mening past bij feiten en argumenten
	verhaal weettekst	plezier, om te genieten om van te leren	lekker ontspannen nauwkeurig lezen, herlezen, achter de betekenis van moeilijke woorden komen
	doe-tekst	om te weten hoe je iets moet doen	nauwkeurig lezen wat je moet doen en wat je nodig hebt
	brief / e-mail	om te weten wat de schrijver wil vertellen of vragen	goed lezen
	reclame tekst	om te weten wat er te koop of te doen is en wat het kost	kritisch lezen

U vraagt:

“Weten jullie nog welke 5 vragen je bij een (geschiedenis) onderwerp moet stellen?” (wie, wat, waar, waarom, wanneer)

U schrijft ze in deze volgorde op het bord:

wie, wat, waar, waarom, wanneer

U wijst de leerlingen er vervolgens op dat ze bij de opdrachten net als bij de vorige les Leesbegrip te maken krijgen met verschillende soorten teksten en de leesdoelen en manieren van lezen die daarbij horen.

U leest samen met de leerlingen opdracht 3 op bladzijde 109 van het Taalleesboek. Vervolgens beantwoorden de leerlingen de vragen hierover.

U bespreekt kort de antwoorden.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

“We gaan nu een verhaal lezen en daar vragen over beantwoorden. Het zijn vragen die ook op Leeswijzer 3 voorkomen bij ‘Bij een **verhaal**’. Ook moet je je mening geven met argumenten. Wie weet nog wat een mening is en wat argumenten zijn?”

U schrijft de antwoorden op het bord:

- een mening is wat iemand ergens van vindt.
- argumenten geven aan waarom iemand iets vindt.

U leest/maakt samen met de leerlingen opdracht 1.1 op bladzijde 105 van het Taalleesboek (groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’).

U gaat hierbij in op de volgende verhaalaspecten, waarbij u Leeswijzer 3 ‘bij een verhaal’, betreft.

U stelt de volgende vragen:

- “Hoe is het verhaalbegin?”
- Begint het met een dialoog (gesprek tussen twee mensen, of twee groepen mensen) of een beschrijving (woorden waarmee je iets of iemand beschrijft)?” (een beschrijving)
- “Is het een echt begin of inleiding, of wordt er **in** het verhaal begonnen?” (in het verhaal)
- “Kan het verhaal wel echt gebeurd zijn (realistisch) of niet echt gebeurd zijn (fantastie)?” (wel echt gebeurd, want er staan geen gebeurtenissen in die niet echt gebeurd zouden kunnen zijn)

Voordat u verder gaat met de opdrachten 1.2 t/m 1.5 legt u kort het verschil uit tussen de 3 verschillende perspectieven (of standpunten) waaruit een verhaal kan worden verteld.

U zegt:

“Een schrijver kan op verschillende manieren een verhaal vertellen. Hij kan net doen of hij het zelf heeft meegemaakt. De hoofdpersoon beschrijft zo dus zijn eigen gevoelens of belevenissen.”

U noteert op het bord:

ik-perspectief

Leesbegrip 2

Leesbegrip 3 (gr.8, th.3)

U vervolgt:

“Bij het **ik-perspectief** weet je alleen wat de ik-persoon voelt en denkt en niet wat de andere personen uit het verhaal voelen of denken.”

(Als lezer heb je bij zulke verhalen geen keus. Je ‘gaat mee’ met de hoofdpersoon/verteller of je wijst het af (‘zo ben ik niet’). In kinderboeken komen dergelijke verhalen niet zo vaak voor.)

“De schrijver kan ook iemand anders als hoofdpersoon nemen, zodat we alles door de ogen van die hoofdpersoon zien. Dit noemen we het **hij-/zij-perspectief**. Je beleeft zo’n verhaal anders omdat het door iemand anders verteld wordt. Je weet hoe de hoofdpersoon denkt en voelt.”

(Als lezer hoef je je niet direct met de hoofdpersoon te identificeren. Hierdoor zijn de verhalen minder direct confronterend en daardoor makkelijker te lezen. De meeste jeugdboeken worden dan ook vanuit het **hij-/zij-perspectief** geschreven)

U schrijft nu op het bord:

hij-zij-perspectief

U vervolgt:

“De schrijver kan ook iemand buiten het verhaal zijn die het verhaal vertelt en over de hij’s en zij’s in het verhaal schrijft. De schrijver weet dus alles van de personen in het verhaal. Meer dan deze personen van elkaar (kunnen) weten. Dit noemen we **de alleswetende verteller**.”

U schrijft nu op het bord:

alleswetende verteller

U gaat nu samen met de leerlingen verder met de opdrachten 1.2 t/m 1.5 op bladzijde 106 van het Taalleesboek (groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’).

Extra opdrachten: - Taalleesboek 1, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 110 en 111
- Taalleesboek 1, opdracht 2, bladzijde 106
(groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’)

Afsluiting

5

U schrijft het woord 'zwerfkind' op het bord. De leerlingen krijgen een paar minuten om met deze letters zoveel mogelijk woorden te bedenken. Wie heeft de meeste woorden gevonden?

Didactische tip:

- In deze les komen woorden voor die eventueel extra uitleg nodig hebben. Deze woorden hoeven echter niet door de leerlingen geleerd te worden.

- bakfiets:** Fiets met een bak ervoor om spullen in te vervoeren.
kakkig: Mensen die *kakkig* zijn, zijn mensen met dure (merk)kleding die zich belangrijker voelen dan anderen en zich ook zo gedragen.
rafelen: Als stof *rafelt* gaan de draden los, bijvoorbeeld onderaan de broek.
maat: *Maat* betekent vriend.
minachten: Mensen *minachten* is: laten merken dat je ze niet veel waard vindt.
kwetsen: Iemand *kwetsen* is: vervelende dingen zeggen of doen waardoor iemand zich beledigd voelt of verdrietig wordt.
aangapen: Iemand *aangapen* is: met open mond naar iemand kijken, omdat je verbaasd bent of iets niet snapt.
verwensen: Iemand *verwensen* is: iemand iets slechts toewensen, hopen dat er iets slechts met hem/haar gebeurt.

Als een woord moeilijk is om uit te leggen of uit te beelden, vertaal het dan naar het Papiamento. Leg het uit in het Nederlands, maar noem ook de betekenis in het Papiamento om de betekenis nog duidelijker te maken.

Antwoorden

Taalleesboek blz. 106 t/m 109

1A

- 1 soort tekst: gedicht
- 2 leesdoel: plezier, ontspanning
- 3 leesstrategie: 'lekker lezen', zorg dat je het verhaal begrijpt

1B

- 1 soort tekst: meningstekst
- 2 leesdoel: mening van de schrijver willen weten
- 3 leesstrategie: nauwkeurig lezen, erop letten of mening past bij feiten en argumenten

3

- 1 kinderarbeid
- 2 kinderarbeid vroeger en nu/baantjes voor kinderen/niet naar school
- 3 kinderen in de 19^e eeuw in Nederland en kinderen in ontwikkelingslanden nu
- 4 in de 19^e eeuw en nu
- 5 Kinderen werken om geld te verdienen.
- 6 De kinderen gaan niet naar school.

Taalleesboek blz. 106 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

1.1

eigen oordeel over het begin van het dagboekverhaal

Alles wat in het verhaal staat kan echt gebeurd zijn.

1.2

a een ik

1.3

b hoe het aquarium eruitziet.

d hoe de ik zich voelt

e hoe de vissen eruitzien

1.4

Het water moest niet elke dag ververs worden en de vissen moesten speciaal voer hebben.

1.5

eigen mening met argumenten

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 110 en 111

4

1 eigen mening met argumenten

2 eigen mening met argumenten

5

1 verhaal

2 voor je plezier, om ervan te genieten

3 lekker ontspannen

6.1

1 weettekst

2 om er iets van te leren

3 nauwkeurig lezen, eventueel herlezen, moeilijke woorden opzoeken.

Taalleesboek blz. 106 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

2

1 In de eerste alinea staan veel feiten.

2 Bijvoorbeeld: Het is goed dat er nu veel minder op walvissen wordt gejaagd (mening).

Een dier doden voor speelgoed of schaakstukken is onzin (argument).

3 Bijvoorbeeld: Het is goed dat Greenpeace aandacht besteedt aan de walvisjacht (mening).

Veel mensen zien dan hoe wreed die jacht is (argument).

4 Vroeger werd er veel op walvissen gejaagd. Nu is dat veel minder. Greenpeace probeert de walvisjacht helemaal te stoppen.

5 eigen mening en argumenten

6 eigen mening en argumenten

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de begeleiding, regelmatig, onregelmatig** en **voortdurend**.
- De leerlingen oefenen in zinnen met directe rede het plaatsen van de volgende leestekens: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, vraagteken en uitroepetekens.
- De leerlingen oefenen de functie van aanhalingstekens als herhalingstekens.
- De leerlingen oefenen met de interpunctie in zinnen met een onderbreking van de directe rede.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 15
- Taalleesboek 1, bladzijde 112 en 113
- Taalschrift

Voorbereiding

- U zet het filmpje 'het circus' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/het-circus-oefening-baart-kunst>.

Betekenis van woorden

de begeleiding:	Als je begeleiding krijgt, krijg je hulp bij wat je doet. Bijvoorbeeld: Je krijgt van de juf begeleiding bij het maken van je rekensommen.
regelmatig:	Regelmatig betekent: vaak. Bijvoorbeeld: Eliza is regelmatig ziek. Regelmatig kan ook betekenen: met een vaste tijd ertussen. Bijvoorbeeld: de klok tikt regelmatig.
onregelmatig:	Als iets onregelmatig plaatsvindt, vindt het niet op vaste tijden plaats.
voortdurend:	Voortdurend betekent: de hele tijd. Bijvoorbeeld: het regent voortdurend.

Start**5**

U vertelt dat u de les vandaag begint met een filmpje over het circus.

Daarna start u het filmpje over 'het circus'.

(<http://www.schooltv.nl/video/het-circus-oefening-baart-kunst>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U legt uit:

“Op het filmpje zag je dat er veel geoefend werd voordat er een voorstelling kan worden gegeven in een circus. Bij dat oefenen is **begeleiding** heel belangrijk. **Begeleiding** betekent hulp, bij iets wat je in je eentje (nog) niet goed kunt. Ik **begeleid** jullie nu bijvoorbeeld bij het leren van woorden die je nog niet goed kent. Als je iets nog niet goed kunt, helpt het ook om veel te oefenen. Maar **voortdurend** oefenen is niet goed. Als je iets **voortdurend** doet, doe je het de hele tijd door. Oefenen werkt het best, als je het **regelmatig** doet. **Regelmatig** betekent vaak, maar ook op vaste tijden. Bijvoorbeeld: iedere dag een uurtje. **Regelmatig** oefenen werkt beter dan **onregelmatig** oefenen. **Onregelmatig** betekent: niet op vaste tijden. Als je **onregelmatig** oefent, oefen je zo nu en dan.

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 2. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wie van jullie speelt een instrument? Vertel iets over jouw muzikles. -

Oefen je **regelmatig** of **onregelmatig**?

- Wat vind je van **de begeleiding**?
- Wie van jullie zit op een sport? Vertel er iets over.
- Hoe is **de begeleiding**?
- Oefen je **regelmatig** of **onregelmatig**? (De training is op **regelmatige** tijden.)

U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 15 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdracht zelfstandig. Samen met de leerlingen kijkt u de opdracht na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Als je regelmatig oefent met taal helpt je dat enorm. En door de begeleiding van je juffrouw of meneer word je er ook steeds beter in. Vandaag gaan we oefenen met de leestekens en als je dat regelmatig blijft doen, gaat ook je lezen vooruit.

Wie weet nog wat leestekens zijn?” (punt, komma, enzovoort)
 “En waar dienen die leestekens eigenlijk voor?” (Leestekens helpen je om zinnen op de goede manier te lezen.)

U schrijft om dit te verduidelijken de volgende zin op het bord en laat hem oplezen:

carlos vraagt heb je een probleem

U zegt:

“Schrijf deze zin in je schrift met de leestekens en hoofdletters erbij.” (Carlos vraagt: “Heb je een probleem?”)

U schrijft nog een zin op het bord en de leerlingen doen hetzelfde:

ik heb nergens last van antwoordt francis (“Ik heb nergens last van”, antwoordt Francis.)

Vervolgens zegt u:

“Vind je de zinnen met hoofdletters en leestekens duidelijker dan zinnen zonder hoofdletters en leestekens?”

U herhaalt het gebruik van dubbele aanhalingstekens als herhalingstekens.

U vertelt:

“Francis en Carlos gaan op 12 november samen naar het politiebureau om te vertellen dat Francis een dure pen heeft gevonden. De politieagent aan de balie pakt een boek waarin alle gevonden voorwerpen staan:

Er staat al: **Gevonden op 12 november: een brommer met helm.**”

U schrijft op het bord:

Gevonden op 12 november: een brommer met helm.

U vraagt nu aan de leerlingen:

“Hoe kan de politieagent nu op een gemakkelijke manier eronder schrijven dat er een gouden pen is gevonden?” (Door dubbele aanhalingstekens te gebruiken)

U laat dit door een leerling voordoen op het bord:

Gevonden op 12 november: een brommer met helm.

” ” ” ” : een gouden pen

U laat een paar andere leerlingen nog enkele andere voorwerpen aan de lijst toevoegen, met gebruikmaking van de dubbele aanhalingstekens. (bijvoorbeeld: een portemonnee, een mobieltje, een laptop)

U schrijft de volgende zin op het bord:

Hoor eens, Francis, zegt Carlos, je moet het aangeven.

U vraagt:

- "Wie zegt er iets?" (Carlos)
- "Wat zegt Carlos precies?" (Hoor eens Francis, je moet het aangeven.)
- "Hoe kunnen we duidelijk laten zien wat Carlos zegt?" (Door dubbele aanhalingstekens te gebruiken.)

U zet de dubbele aanhalingstekens in de zin op het bord:

"Hoor eens, Francis", zegt Carlos, "je moet het aangeven."

U merkt op dat er in deze zin twee keer dubbele aanhalingstekens worden gebruikt. Omdat de woorden 'zegt Carlos' ertussen staan. En deze woorden worden niet uitgesproken.

U schrijft nog een paar van zulke zinnen op het bord en samen met de leerlingen gaat u de dubbele aanhalingstekens erin zetten.

Moet je horen, riep Francis, we gaan naar de politie!

Die pen, zei Francis enthousiast, is gemaakt van goud!

Francis, vroeg mama nieuwsgierig, wat zeiden ze op het bureau?

"Moet je horen", riep Francis, "we gaan naar de politie!"

"Die pen", zei Francis enthousiast, "is gemaakt van goud!"

"Francis", vroeg mama nieuwsgierig, "wat zeiden ze op het bureau?"

U neemt de opdrachten 1 t/m 5 op bladzijde 112 en 113 van het Taalleesboek even samen door met de leerlingen.

De leerlingen gaan deze opdrachten vervolgens maken. Leerlingen die naar verwachting problemen hebben met deze stof kunt u eventueel met een andere leerling laten samenwerken. U biedt hulp waar nodig is.

De antwoorden worden gecontroleerd en besproken.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 6, bladzijde 113.

Afsluiting

5

U schrijft het woord 'regelmatig' op het bord. De leerlingen krijgen een paar minuten om met deze letters zoveel mogelijk woorden te bedenken. Wie heeft er de meeste woorden gevonden?

Antwoorden

Taalleesboek blz. 112 en 113**1**

- 1 Niels vraagt: "Heb jij een cd-speler?"
- 2 Sander antwoordt: "Waarom vraag je dat?"
- 3 Niels fluistert: "We gaan een paar lege cd's pikken."
- 4 Sander zegt verschrikt: "Je bent niet goed wijs, man!"

2

- 1 "Heb jij een cd-speler?" vraagt Niels.
- 2 "Waarom vraag je dat?" antwoordt Sander.
- 3 "We gaan een paar lege cd's pikken", fluistert Niels.
- 4 "Je bent niet goed wijs, man!" zegt Sander verschrikt.

3

- Sander en Niels zien een zwerver in het winkelcentrum. Hij bedelt.
"Heb je wat geld voor me?" vraagt hij. Niels zegt: "We hebben geen geld."
Sander vraagt: "Waar hebt u het geld voor nodig?"

4

- 1 "Waar heb je die dure pen gevonden?" vraagt Jusuf.
- 2 Francis zegt: "Bij de supermarkt."
- 3 "Ik geef hem aan mijn broer", zegt ze blij.
- 4 Jusuf zegt verontwaardigd: "Je moet het aangeven bij de politie."

5

- Omi en Lonnie gaan naar een feest. "Hoe laat moeten we thuiskomen?" vraagt Omi.
Moeder zegt: "Niet later dan 10 uur." "Maar als het dan langer duurt?" vraagt Lonnie.

Werkboek blz. 15**1**

- 1 voortdurend
 - 2 regelmatig
 - 3 onregelmatig
 - 4 onregelmatig
 - 5 voortdurend
-

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 113**6**

eigen tekst met een correct gebruik van de leestekens

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **crimineel, patrouilleren, rondhangen, je slag slaan, ernaast grijpen, er een potje van maken, van wanten weten.**
- De leerlingen oefenen het schrijven van verhalende gedichten.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4
- Woordweb 1, Woordspoor 1 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')
- Woordweb 1, Woordcluster 1 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 16 t/m 17
- Taalleesboek 1, bladzijde 113 t/m 115
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'poëzie' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/poezie-wat-is-een-gedicht/>
- U zet het filmpje 'Alcatraz' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/alcatraz-de-beroemdste-gevangenis-ter-wereld/>

Betekenis van woorden

crimineel:	Je doet iets wat door de wet verboden is. Bijvoorbeeld brand stichten of stelen.
patrouilleren:	Patrouilleren doet bijvoorbeeld de politie. Ze lopen of rijden dan rond in een bepaald gebied en bewaken het.
rondhangen:	Als je rondhangt, ben je ergens zonder duidelijke reden.
je slag slaan:	Als je je slag slaat, grijp je de kans die je krijgt. Bijvoorbeeld: bij de uitverkoop heb ik mijn slag geslagen. Ik heb een heleboel kleren voor weinig geld gekocht.
ernaast grijpen:	Als je ernaast grijpt, lukt het je niet om iets te krijgen.
er een potje van maken:	Als je er een potje van maakt, doe je helemaal niet je best om iets te laten lukken.
van wanten weten:	Als je van wanten weet, kun je goed en snel werken of je weet veel van iets af.

Start**5**

U vraagt:

“Wie weet wat poëzie is?” (Poëzie zijn gedichten.)

“Wat is ook alweer een gedicht?” (een tekst met korte zinnen die mooi klinken.)

Sommige gedichten rijmen. In een gedicht worden dingen nét even iets anders gezegd dan gewoon of in een verhaal.)

“In het filmpje over poëzie wordt het ook nog eens duidelijk uitgelegd.”

Daarna start u het filmpje over ‘poëzie’.
(<http://www.schooltv.nl/video/poezie-wat-is-een-gedicht>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

U vertelt:

“In deze les gaat het over gedichten die een verhaaltje vertellen. Jullie moeten van een gedicht uit het Taalleesboek een verhaaltje maken en daarna moeten jullie van een verhaaltje uit je boek een gedicht maken.”

U leest samen met de leerlingen het gedicht ‘Jassen passen’ van opdracht 1 op bladzijde 113 van het Taalleesboek. U neemt opdracht 1 bovenaan bladzijde 114 met de leerlingen door en laat de leerlingen aan deze opdracht werken.

U laat enkele leerlingen hun verhaaltjes voorlezen. Ze moeten ook even laten zien dat ze de regels wel vol hebben geschreven (een kenmerk van proza ter onderscheiding van poëzie).

U laat verschillen tussen het gedicht en het verhaaltje noemen en schrijft die op het bord:

verhalend gedicht	gewoon verhaal
veel wit om de tekst	regels vol
vaak rijm	geen rijm
coupletten	alinea's

U vraagt wie er bij het schrijven van opdracht 1 op bladzijde 114 van het Taalleesboek aan volle regels en alinea's gedacht heeft.

U leest het begin van het verhaal bij opdracht 2.1 op bladzijde 114 van het Taalleesboek.

U zegt:

“Dit is de eerste alinea van een verhaal. Straks moeten jullie er nog een tweede alinea bij bedenken. Maar eerst gaan we samen het eerste couplet van een verhalend gedicht schrijven met ongeveer dezelfde inhoud als alinea 1 van het verhaaltje. Wie weet een eerste regel?”

U schrijft een bruikbare regel op het bord. Als die niet genoemd wordt, kunt u er zelf een noemen, bijvoorbeeld:

Sofie loopt op de trap.

U denkt hardop:

“Nu moet ik een woord hebben dat rijmt op trap. Even denken. Hap, snap, klap, stap. Stap, dat is misschien wat. Wie weet een regel?”

U schrijft bijvoorbeeld op het bord:

De hond herkent haar stap.

U vraagt:

“Waarover kunnen we nog wat schrijven?” (De hond blaft bijvoorbeeld.)

Stel dat de leerlingen een regel noemen die te lang of te kort is of een laatste woord bevat waar geen geschikt rijmwoord bij te vinden is. U kunt dan als volgt te werk gaan:

U schrijft bijvoorbeeld op het bord:

Hij begint heel hard te blaffen.

U denkt weer hardop:

“Deze regel is eigenlijk te lang. Een andere bedenken? Iets weglaten kan ook. **Hij begint te blaffen.** Wat rijmt er op blaffen? straffen, paffen, maffen. Dat is niks. Ik bedenk een andere regel. **Hij groet haar met geblaf.** Wie weet er een rijmwoord dat rijmt op ‘geblaf’?” (straf, laf, af, paf, maf, enzovoort) Wie kan er de laatste regel van het eerste couplet bedenken?”

Als er nu een minder geslaagde regel genoemd wordt, zoals bijvoorbeeld: ‘Sofie vindt dit maar maf.’, dan kan er naar een andere slotregel gezocht worden. Maar u kunt ook laten zien dat je de woorden in een regel kunt verplaatsen:

Met blaffen groet hij haar.

Zij zegt: “Dan gaan we maar.”

U constateert dat niet alle informatie uit alinea 1 in het gedicht verwerkt is. Maar dat hoeft ook niet.

De leerlingen schrijven het eerste couplet over van het bord. U kunt zelf inschatten of de leerlingen zelf een tweede alinea van het verhaaltje en vervolgens een tweede couplet van het gedicht kunnen schrijven, of dat ze dat in tweetallen doen of toch samen met u.

U kunt enkele leerlingen hun resultaten voor laten lezen. Vervolgens laat u de leerlingen vertellen wat ze moeilijk vonden aan de opdrachten en hoe ze dat hebben aangepakt. En tevens wat ze niet moeilijk vonden om te doen.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 3 t/m 6, bladzijde 115 en 116.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

“Op Aruba zie je net als in andere landen dat jongeren graag samen dingen doen met elkaar. Samen sporten, naar het strand, naar de film enzovoort. Er zijn ook jongeren die ergens **rondhangen**. Als iemand **rondhangt** is hij ergens zonder duidelijke reden; een beetje hangen, slenteren, om je heen kijken. Jongeren die maar wat **rondhangen**, worden ook wel ‘hangjongeren’ genoemd en de plek waar ze **rondhangen** de ‘hangplek’. Zo’n hangplek op Aruba waar je vaak jongeren ziet **rondhangen** is bijvoorbeeld bij de bioscoop, bij een bar/club of onder een boom. Hangjongeren vervelen zich vaak en sommigen gaan zich soms **crimineel** gedragen. **Crimineel** gedrag betekent dat je iets doet wat niet mag, je pleegt een misdaad. **Crimineel** is een ander woord voor misdadig. Iemand die zich **crimineel** gedraagt, wordt ook wel de **crimineel** genoemd. In een wijk of op een plaats waar jongeren **rondhangen**, zie je vaak politie **patrouilleren**. **Patrouilleren** is rondrijden of rondlopen om een gebied te bewaken. De politie **patrouilleert** in de wijk waar jongeren

rondhangen, om **crimineel** gedrag te voorkomen.

Sommige jongeren **maken er** inderdaad **een potje van**. Ze **hangen** niet alleen maar **rond**, maar bedenken misdaden. Als je ergens een **potje van maakt**, doe je helemaal je best niet om iets goed te laten gaan. Als de politie jongeren ziet die **er een potje van maken**, handelen de agenten meestal wel snel. Ze spreken de hangjongeren toe en nemen **criminelen** mee naar het politiebureau. Als iemand goed en snel dingen doet, kun je ook zeggen dat hij of zij **van wanten weet**.

Als je **van wanten weet**, kun je goed en snel werken. Dus, als je iemand heel goed en snel ziet werken, kun je zeggen: Nou, nou jij **weet van wanten**! Als je je als jongere verveelt kun je beter een leuke hobby gaan zoeken.

Ik vind het bijvoorbeeld erg leuk om spelletjes te spelen. Met vrienden, maar ook alleen. Ik heb eergisteren nog meegedaan aan een spelletje op de radio waar je een mooie prijs kon winnen. Ik belde direct, toen ik het antwoord wist. Helaas was de telefoon bezet. Even later hoorde ik een andere beller op de radio. Hij won de prijs en ik **greep ernaast**! Jammer. **Ernaast grijpen** betekent dat het je niet lukt om iets te krijgen. Met die spelletjes op de radio heb ik meestal geen geluk, ik **grijp er** heel vaak **naast**. Maar als ik spelletjes met vrienden speel, heb ik vaak wel geluk. Ik win regelmatig. Ik **sla mijn slag** vaak op het eind van een spelletje. Als je een **slag slaat**, grijp je de kans die je krijgt. Dat vinden mijn vrienden niet altijd even leuk dat ik dan **mijn slag sla**. Maar ze gaan zich daarna niet **crimineel** gedragen.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van de verschillende Woordwebben. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek met de leerlingen aan. U kunt de volgende vragen stellen:

- Is er iets wat jij heel graag zou willen hebben? En als het gratis af te halen zou zijn voor de eerste die komt, zou je dan **je slag slaan** of zou je thuis blijven zitten? Vertel er iets over.
- Heb jij wel eens meegemaakt dat je (iets) net niet hebt gewonnen? Hoe voelde dat, om **er net naast te grijpen**?
- Die **weet van wanten**, zeg! Dat zeggen ze van iemand die goed en snel werkt. Vaak is zo iemand er dan ook wel goed in en heeft hij ook plezier in wat hij doet. Wanneer **‘weet jij van wanten’**? Denk aan iets wat je (soms) best leuk vindt en wat je goed kunt.
- Als je ergens **een potje van maakt**, komt dat vooral omdat je geen zin hebt om iets te doen. Daarom doe je je best niet. Als jij iets moet doen

waar je helemaal geen zin in hebt, doe je dan toch je best of **maak je er dan een potje van**? Vertel er iets over.

- Zijn er bij jou in de buurt jongeren die op straat **rondhangen**?
Is er een hangplek?
- **Hang** jij zelf ook wel eens **rond** op straat? Wat doe je dan?
- Waarom **hangen** jongeren soms maar wat **rond**?
- Kun je voorbeelden noemen van **crimineel** gedrag?
- Wat vind je ervan dat de politie op straat **patrouilleert**?
- Welke leuke dingen kun je doen tegen verveling?

U bespreekt de opdrachten 1 en 2 op bladzijde 16 en 17 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdracht zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

(In les 9 worden de woordenschatwoorden van les 8 herhaald en worden de oefeningen 1 en 2 van les 9 gemaakt.)

Afsluiting

5

U zegt:

“Jongeren die zich **crimineel** gedragen, hebben kans dat ze in de gevangenis terechtkomen. En daar is het geen pretje! Waarom is het daar niet leuk?” (Je zit alleen of met z’n tweeën in een klein kamertje, je mag 1x per week bezoek krijgen, je mag 1x per week kort telefoneren, je mag niet doen wat je wil, je moet werken.)

U laat vervolgens het filmpje zien over ‘Alcatraz; de beroemdste gevangenis ter wereld. (<http://www.schooltv.nl/video/alcatraz-de-beroemdste-gevangenis-ter-wereld/>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Antwoorden

Taalleesboek blz. 114 en 115

1

een verhaaltje (prozaversie) van het gedicht ‘Jassen passen’

2.1

een zelfbedachte tweede alinea in proza

2.2

twee coupletten op rijm, waarvan het tweede couplet zelfbedacht is, gebaseerd op de aangeboden en de zelfgeschreven alinea bij opdracht 2.1

Werkboek blz. 16 en 17

1

Kinderen die rood ingekleurd moeten zijn: Sebbe, Willemijn, Luce en Gabriel.

Kinderen die groen ingekleurd moeten zijn: Suah, Niels en Nassira.

2

netjes en snel werken

van wanten weten

de handen uit de mouwen steken

ergens werk van maken

slordig en slecht werken

half werk leveren

er een potje van maken

er een puinhoop van maken

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 115 en 116

3

een gedicht met of zonder rijm op basis van de prozatekst

4

een vierregelig gedicht over slaapgewoonten met in de laatste regel een tegenstelling ingeleid door 'maar'

5

Een gedicht over het vervolg op de nachtmerrie uit opdracht 3

6

een al dan niet rijmend gedicht van ten minste zes regels over de klas, of over iets wat gebeurd is in de klas

Lesinhoud

- De leerlingen herhalen hun woordenschatwoorden **crimineel, patrouilleren, rondhangen, je slag slaan, ernaast grijpen, er een potje van maken, van wanten weten.**
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een betoog en geven de hoofdlijn ervan aan.
- De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over (door een schrijver gegeven oplossingen voor) problemen.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten.
- De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4
- Woordweb 1, Woordspoor 1 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')
- Woordweb 1, Woordcluster 1 (groep 7, thema 9 'Geef mij maar een stripboek')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 18 t/m 20
- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 1, bladzijde 116 t/m 119
- Taalleesboek 1, bladzijde 109 en 110 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
- Taalschrift

Start**5**

U laat de leerlingen de Woordwebben, die gisteren aan bod zijn gekomen, nogmaals zien. U herhaalt de woordenschatwoorden, bespreekt de opdrachten 1 en 2 uit het Werkboek en zegt dat de leerlingen later de opdrachten in het Werkboek op de bladzijden 18 t/m 20 mogen gaan maken.

Kern – Instructie 1**20**

U zegt:

“In deze les komen verschillende soorten teksten aan de orde en jullie moeten die herkennen. Ook wordt jullie gevraagd je mening te geven over de problemen waarover die teksten gaan, natuurlijk met argumenten. We praten er samen over en gaan nog eens extra kijken naar meningsteksten.”

U laat een van de leerlingen het gedicht 'Verlegen' op bladzijde 116 van het Taalleesboek hardop lezen. U neemt samen de opdrachten door.

Daarna vraagt u:

- “In welke (2) coupletten probeert de schrijver het meisje gerust te stellen?” (in couplet 4 en 8)
- “Wat probeert de schrijver ons in deze coupletten duidelijk te maken?” (dat het niet erg is om verlegen te zijn, en dat je je er niets van aan moet trekken, dat er veel meer zijn zoals jij.)
- “In de andere coupletten wordt verteld hoe iemand die verlegen is zich voelt. Vertel maar eens hoe zij zich voelt.” (niet hardop durven praten, zich bekeken voelen, geen grapjes durven maken)
- “Vind jij een gedicht een goede manier om zulke dingen te vertellen?” (U laat een aantal leerlingen hun mening hierop geven.)
- “Karel Eykman heeft een gedicht gemaakt om te vertellen hoe hij over verlegen zijn denkt. Had hij dit ook door middel van een ander soort tekst kunnen doen?” (Een andere manier om je mening te geven is het schrijven van een meningtekst.)
- “Een meningtekst is een tekst die speciaal bedoeld is om je mening in weer te geven. De schrijver van een meningtekst gebruikt daarvoor feiten en argumenten.”

De tekst bij opdracht 2 op bladzijde 117 van het Taalleesboek is zo’n meningstekst of betoog. U laat de tekst door de leerlingen lezen. U schrijft op het bord:

hoofdlijn = feiten + mening + argumenten

U stelt nu de volgende vragen. De antwoorden zet u in steekwoorden op het bord.

U vraagt:

- “Wat is het onderwerp van dit betoog?” (zwerfkinderen)
- “Welke feiten noemt de schrijver in zijn betoog?” (Jaarlijks lopen er kinderen weg van huis; hangen rond in de stad, slapen op stations of banken in het park; wel tehuizen, niet langer dan één nacht; in Amsterdam een tehuis voor langer verblijf en hulp.)
- “Welke mening laat de schrijver in zijn betoog horen?” (dat er meer goede opvanghuizen voor zwerfkinderen moeten komen)
- “Welke argumenten gebruikt de schrijver in zijn betoog?” (Zwerfkinderen worden snel crimineel; stelen om eten en drinken te kunnen kopen; hebben hulp en begeleiding nodig.)

Dan zegt u:

“De hoofdlijn van een betoog bestaat altijd uit de feiten, de mening en argumenten van de schrijver. Maar het hoeft niet altijd in deze volgorde.”

U wijst de leerlingen op de woorden op het bord. U vraagt een van de leerlingen:

“Wat is de hoofdlijn in dit betoog?” (Jaarlijks lopen er veel kinderen van huis weg. Er zijn wel tehuizen maar daar mag je niet lang blijven. Daarom moeten er meer tehuizen komen, waar deze kinderen worden opgevangen en begeleid.)

U vraagt de rest van de klas of ze het ermee eens zijn.

De leerlingen maken de opdrachten die horen bij opdracht 2. Als er tijd over is kunnen ze opdracht 3 maken op bladzijde 118 van het Taalleesboek.

U bespreekt kort de antwoorden van opdracht 2.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 119 t/m 121.

Kern – Instructie 2

15

U zegt:

“Jullie gaan zo dadelijk een verhaal lezen en daar vragen over beantwoorden. Het zijn vragen die ook op Leeswijzer 3 voorkomen. Daar gaan we eerst even naar kijken.”

U leest samen met de leerlingen Leeswijzer 3 ‘5.1 Bij een verhaal’.

Vervolgens doet u mondeling met de leerlingen opdracht 3.1 op bladzijde 108 van het Taalleesboek (groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’).

De leerlingen gaan dan de tekst lezen van opdracht 3.2 op bladzijde 109 en 110 van het Taalleesboek en maken daarna opdracht 3.3.

De leerlingen kunnen als ze hier mee klaar zijn de opdrachten 1 en 2 in het Werkboek op de bladzijden 18 en 19 maken. En eventueel opdracht 3 op bladzijde 118 van het Taalleesboek.

Afsluiting

5

U bespreekt de antwoorden met de leerlingen. Vervolgens laat u een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taallesboek blz. 116 t/m 118

1.1

een gedicht

Het rijmt.

Het is verdeeld in coupletten.

De regels zijn kort (er is veel wit).

Veel regels worden herhaald.

1.2

over een verlegen meisje

1.3

b Hij wil de lezer leren hoe een verlegen kind zich voelt.

d Hij wil kinderen die verlegen zijn geruststellen.

2

1 eigen mening

2 eigen mening en argumenten

3.1

3

3.2

1 in alinea 1

2 in alinea 2 en 3

3 in alinea 2 en 3

3.3

Bijvoorbeeld: de grote steden in ons land zijn onveilig. Mensen durven niet meer de straat op. De steden moeten veiliger worden, zodat de mensen 's avonds weer weg durven. Daarom moet er meer politie komen.

Taallesboek blz. 108 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

3.1

eigen antwoord

3.2

1 Alles wat in het verhaal staat kan echt gebeurd zijn.

2 hij-perspectief

3.3

a hoe Peter eruitziet

c hoe de natuur eruitziet

d wat er achtereenvolgens gebeurt

e wat peter doet

g hoe Peter zich voelt

Werkboek blz. 18 t/m 20

1

persoonlijke verhalen met motivatie en voorbeelden

2.1

persoonlijke antwoorden

2.2

persoonlijke mening

2.3

uitleg van persoonlijke mening met gebruik van voorbeelden

2.4

persoonlijk antwoord

extra opdrachten

Taallesboek blz. 119 t/m 121

4.1

onderduiken / Anne Frank

4.2

weettekst

4.3

omdat ze Joods was en Joodse mensen werden in de Tweede Wereldoorlog vervolgd.

4.4

eigen mening met argument

5.1

vuile steden in Nederland/rommel op straat

5.2

dat hij zich ergert aan de troep die er in onze steden ligt en dat hij daar een oplossing voor heeft

6.1

1 feiten 2 feiten 3 meningen

6.2

Sommige steden zoals Hong Kong zijn schoon, maar de steden in ons land zijn vies. Daarom zou het goed zijn om hier net als in Hong Kong boetes in te voeren.

6.3

eigen mening met argument(en)

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een *s* of *z* in het midden (*eisen, ijzer, ganzen, dansen*).
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een *f* of *v* in het midden (*oefenen, boeven, halve*).
- De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 21 t/m 23
- Spellinghulp klas 6

Start**5**

U schrijft op het bord:

De keizer is gestorven.

U spreekt de zin 'De keizer is gestorven' duidelijk uit. Om het verschil met de stemloze *s* en *f* te laten horen zegt u ook een keer: '*De keiser is gestorfen*'.

U laat de leerlingen de zin correct nazeggen en daarna de woorden *keizer* en *gestorven* opschrijven bij opdracht 1.1 op bladzijde 21 in het Werkboek. Hierna volgt onmiddellijke nabespreking (verschil *s/z* en *f/v*) en correctie.

Kern – Instructie 1**15****Stap 1**

U dicteert de onderstaande zinnen. U laat de leerlingen ze weer correct nazeggen en opschrijven bij opdracht 1.1, waarna nabespreking (verschil *s/z* en *f/v*) en correctie volgt.

- 1 *Ik betwijfel of dit verse eieren zijn.*
- 2 *Een zeebeving veroorzaakt reuze hoge golven.*
- 3 *Na het verven van de muur voelde ik me een beetje duizelig.*
- 4 *In het circus lieten ze twee ganzen dansen op muziek.*
- 5 *Als toetje kon je voor kersen of druiven kiezen.*

Stap 2

U zegt:

“Bij woorden waar de medeklinker verdubbelingsregel geldt (dus na een korte klinker), is de keuze tussen *s* of *z* en *f* of *v* heel eenvoudig: bijna altijd –*ss*- of –*ff*-! Bij woorden waar de (klinker) verenkeliingsregel geldt (dus na lange klinker), schrijf je bijna altijd –*z*- of –*v*-.”

U dicteert onderstaande zinnen en herhaalt de dikgedrukte woorden. De leerlingen schrijven de dikgedrukte woorden op bij opdracht 1.2.

- 1 In de **koffer** zaten **messen**, **zeven** antieke pistolen en een kandelaar van **zuiver** goud.
- 2 Tijdens de **lessen** zit **Steffie** stiekem te **lezen** in een boek over **reuzen**.

U bespreekt de woorden die opgeschreven zijn:

- Bij **koffer**, **messen**, **lessen** en **Steffie** is de verdubbelingsregel toegepast (altijd –*ff*- en –*ss*-).
- Bij **zeven** en **lezen** de verenkeliingsregel (bijna altijd –*v*- en –*z*-).
- Bij **zuiver** en **reuzen** kun je je keuze maken door het woord duidelijk uit te spreken.

Stap 3

U zegt:

“Er zijn een paar uitzonderingen op de regels die we juist behandeld hebben. Luister goed hoe ik de woorden uitspreek.”

U schrijft de volgende twee zinnen op en onderstreept de woorden:

- 1 Met een hese stem vroeg Peter of hij aan tafel mocht puzzelen.
- 2 Op het spandoek stond: Wij eisen hogere cijfers en een stroopwafel in de pauze!

De leerlingen schrijven de onderstreepte woorden op bij opdracht 1.3 op bladzijde 21 in hun Werkboek.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U laat de volgende zin in lettergrepen opschrijven bij opdracht 2.1 op bladzijde 13 in het Werkboek:

Deze kinderen kunnen fantastisch zingen.

Stap 2

U schrijft de zin in lettergrepen op het bord:

De-ze kin-de-ren kun-nen fan-tas-tisch- zin-gen.

De leerlingen vergelijken hun zin met de zin op het bord.

Stap 3

U bespreekt kort de letterverdeling in de gedichteerde zin. De leerlingen weten wat de hoofdregel bij de lettergreepverdeling is:

“Waar de lettergreepstreepjes komen, kun je horen als je het woord in stapjes uitspreekt.”

U gaat samen na bij welke woorden van de gedichteerde zin je dit kunt toepassen. (bij alle woorden, behalve kunnen en zingen)

U bespreekt waarom je bij deze woorden de hoofdregel niet kunt toepassen:

“In stapjes hoor je /ku/ /nun/, maar omdat de eerste stap met een korte klinker eindigt, geldt de regel: ‘Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker’. En in dit geval komt het lettergreepstreepje tussen deze twee medeklinkers. En waarom gaat bij zingen de hoofdregel niet op. Daar geldt de regel dat het afbreekpunt altijd tussen de *n* en de *g* in komt.”

Stap 4

U dicteert onderstaande drie zinnen. De dikgedrukte woorden worden in lettergrepen opgeschreven bij opdracht 2.2 op bladzijde 21 in het Werkboek.

U dicteert ze aaneengesloten, dus niet in stapjes.

- 1 Ben je banger voor **krokodillen** of voor **olifanten**?
- 2 **Sommige herdershonden** kun je maar beter niet **pesten**.
- 3 Ik koop **visspullen** in een **hengelsportwinkel**.

Bij de bespreking besteedt u extra aandacht aan het woord *pesten*. Dit woord valt wel onder de hoofdregel, maar bij gesloten lettergrepen die op *s* eindigen bestaat de kans dat leerlingen het afbreekpunt voor de *s* leggen. U wijst erop dat dit niet goed is. Het afbreekpunt ligt tussen de medeklinkers: *pes-ten*.

Extra opdrachten:

De leerlingen maken opdracht 3 tot en met 5 op bladzijde 22 en 23 in het Werkboek.

Afsluiting	
-------------------	--

Geef de leerlingen een paar minuten de tijd om in tweetallen het langste woord op te schrijven dat ze kunnen verzinnen. Welk groepje heeft het langste woord? Schrijf dit woord op het bord en verdeel het in lettergrepen.

Didactische tip

De Nederlandse woorden die aan de orde komen tijdens de spellingslessen worden steeds langer en moeilijker. Een bijkomstige moeilijkheid voor onze leerlingen is dat van sommige woorden ze de betekenis niet zullen kennen. Besteed daarom ook hier extra aandacht aan, door de opdrachten die de leerlingen zelfstandig maken ook kort door te spreken:

- benoem de plaatjes;
- lees de woorden voor en laat de leerlingen de woorden herhalen, zodat ze de juiste uitspraak oefenen;
- gebruik losse woorden in een zin, zodat de betekenis duidelijk wordt,
- et cetera... .

Antwoorden

Werkboek 4, blz 21 t/m 23

1 en 2

De antwoorden staan in de les.

3

bijvoorbeeld:

<i>kruideldieven</i>	<i>krui-mel-die-ven</i>
<i>liefdesbrieven</i>	<i>lief-des-brie-ven</i>
<i>schooljuffen</i>	<i>school-juf-fen</i>
<i>struikrovers</i>	<i>srtuik-ro-vers</i>
<i>verfstoffen</i>	<i>verf-stof-fen</i>
<i>bloemenkransen</i>	<i>bloe-men-kran-sen</i>
<i>doolhoven</i>	<i>dool-ho-ven</i>
<i>achterneven</i>	<i>ach-ter-ne-ven</i>

4

1 <i>brandstoffen</i>	6 <i>trommelvliezen</i>
2 <i>danseressen</i>	7 <i>dinousaurussen</i>
3 <i>houtschroeven</i>	8 <i>glasblazen</i>
4 <i>regenjassen</i>	9 <i>gewichtheffen</i>
5 <i>goudvissen</i>	10 <i>kerkhoven</i>

5

De antwoorden staan in het Werkboek.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de wandaad, de wanklank, het wangedrag, je mee laten slepen, in de verleiding komen** en **geen weerstand kunnen bieden**.
- De leerlingen oefenen het van elkaar onderscheiden van samengestelde ('lange') woorden en het onderkennen van de woordvormingsprincipes hierbij.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5
- Woordweb 1, Woordspoor 1 (groep 8, thema 10 'Begin er maar niet aan')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 24 en 25
- Taalleesboek 1, bladzijde 121 t/m 124
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'de vernietigingskampen' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/de-vernietigingskampen-als-beesten-in-de-trein>

Betekenis van woorden

- de wandaad:** Een wandaad is een slechte daad.
- de wanklank:** Een wanklank is een storend geluid, een valse toon bijvoorbeeld. Als er iets is wat de stemming bederft noem je dat ook een wanklank. Als iemand op een feestje ruzie gaat maken is dat een wanklank.
- het wangedrag:** Het wangedrag is slecht, onbehoorlijk of misdadig gedrag.
- je mee laten slepen:** Als je je laat meeslepen, laat je je gevoelens helemaal door iets bepalen. Bijvoorbeeld: Hij laat zich meeslepen door het enthousiasme van zijn vrienden.
- in de verleidingkomen:** Als je in de verleiding komt, voel je jezelf aangetrokken om iets te gaan doen wat je beter niet zou kunnen doen. Bijvoorbeeld: Zij kwam in de verleiding om de hele zak snoep leeg te eten.
- geen weerstand kunnen bieden:** Als je ergens geen weerstand aan kunt bieden, kun je jezelf er niet tegen verzetten. Bijvoorbeeld: Hij kon geen weerstand bieden aan de treurige blik van de hond in het asiel en nam hem mee naar huis.

Start

5

U zegt:

“In les 2 hebben we geleerd wat concentratiekampen zijn. De Duitse soldaten brachten miljoenen Joden met treinen naar verschillende concentratiekampen. De meeste Joden werden door Duitse soldaten vermoord. Als iemand iets erg slechts doet wordt dat een **wandaad** genoemd. Het filmpje dat we nu over de concentratiekampen gaan bekijken, laat enkele **wandaden** van de Duitse soldaten zien.

U start het filmpje ‘de vernietigingskampen’ (<http://www.schooltv.nl/video/de-vernietigingskampen-als-beesten-in-de-trein>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U schrijft de clusterwoorden **de wandaad**, **de wanklank** en **het wangedrag** op het bord:

wandaad wanklank wangedrag

U vraagt:

“Wat valt jullie op?” (Ze beginnen allemaal met wan-)

U vervolgt:

“Dit zijn voorbeelden van samengestelde woorden met wan-. Weten jullie nog wat dat stukje (wan-) betekent?”. (Het betekent: slecht of verkeerd.)

U zegt:

“**De wandaad** betekent: een slechte daad. Als iemand een **wandaad** begaat, doet hij daarmee andere mensen kwaad. Moord is wel de ergste **wandaad**. Mishandeling is een **wandaad** en stelen is een **wandaad**. Allemaal voorbeelden van **wandaden**, slechte of verkeerde daden.

Wangedrag heeft daarmee te maken. Iemand die zich misdadig gedraagt, vertoont **wangedrag**. Maar: **wangedrag** gaat ook over minder erge dingen dan misdaden. Bijvoorbeeld: Een kind dat altijd maar gaat gillen als hij zijn zin niet krijgt, of erger nog, dingen kapot gaat maken, vertoont **wangedrag**; slecht gedrag.

Je ziet ook nog **wanklank** op het bord staan. Een valse toon is een **wanklank**. dat is de letterlijke betekenis, maar meestal wordt

wanklank figuurlijk gebruikt. Je zegt bijvoorbeeld: Er werd geen **wanklank** gehoord tijdens het feest. Dat betekent dat er niets gebeurde wat de goede stemming of sfeer op het feest verbrak. Als er wel een **wanklank** te horen is, is er iemand die de goede sfeer bederft door bijvoorbeeld te mopperen of te pesten.

Je kunt ook **wandaden** begaan tegen dieren. Je hoort regelmatig verhalen over mensen die niet goed voor hun huisdier zorgen.

Bijvoorbeeld over mensen die een hond hebben aangeschaft en er al na een paar weken genoeg van hebben. Dan zetten ze die arme hond gewoon op straat! Vaak gaat het zo: Mensen zien een schattige puppy en **komen in de verleiding** om hem direct te kopen. Ze voelen zich erg aangetrokken om de hond mee te nemen, ook al weten ze dat ze het beter niet zouden kunnen doen. Maar ze **kunnen geen weerstand bieden** aan zo'n schattig jong hondje. Ze kunnen zich er niet tegen verzetten! Vooral kinderen **laten zich meeslepen**, als ze het hondje gaan knuffelen. Zij laten hun gevoelens er helemaal door bepalen. En dan koopt de familie de hond. Maar zodra ze erachter komen dat een puppy nog zindelijk moet worden, drie keer dag uit moet en veel aandacht en verzorging nodig heeft, is het al snel uit met de pret. Zelig voor de hond! Maar gelukkig zorgen de meeste mensen wel goed voor hun hond."

U bespreekt de betekenissen van de woorden **wandaad**, **wanklank** en **wangedrag** aan de hand van Woordweb 5. Samen met de leerlingen breidt u de Woordparachute uit. U stelt daarbij de volgende vragen:

- "Wat zijn voorbeelden van **wangedrag** in de school of op het schoolplein?" (vernieling, pesten, herrie maken, afval neergooien)
- "Ken je voorbeelden van **wandaden** die in de krant of in het tv-journaal komen?" (terreur, moord, diefstal)
- "Wat gebeurt er op een feestje waar een **wanklank** te horen is?" (De sfeer wordt verpest, iemand moppert, zegt iets onvriendelijks, vecht.)
- "Kennen jullie meer woorden die beginnen met wan-?" (wanhoop, wanorde, wantrouwen)

U bespreekt de woorden **je mee laten slepen**, **in de verleiding komen** en **geen weerstand kunnen bieden** aan de hand van Woordweb 1 (groep 8, thema 10 'Begin er maar niet aan'). Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik houd erg van chocola. Als ik een reep chocolade koop, **kom ik in de verleiding** om de chocola achter elkaar op te eten. Anderen hebben dat met chips, koekjes, drop, noem maar op. Is er iets wat jij heel erg lekker vindt om te snoepen? Als het dan in huis is, **kom je dan in de verleiding** om er een heleboel van te eten?
- Als je wilt sparen van je zakgeld, moet je lange tijd niets uitgeven. Zo spaar je het snelst een groot bedrag bij elkaar. Maar dan kom je in de winkel iets tegen waaraan je **geen weerstand kunt bieden** en je koopt het. Thuis heb je er misschien al spijt van dat je het hebt gekocht. Heb jij wel eens op die manier iets gekocht, waar je even later spijt van had? Waarom **kon je geen weerstand bieden**?
- Soms lees je een boek of zie je een film waardoor je **je helemaal laat meeslepen**. Je gaat er helemaal in op. Bij het zien van een zielige film moet je vechten tegen je tranen. Overkomt het jou wel eens dat je **wordt meegesleept** door een boek of door een film? Vertel er iets over?

U bespreekt opdracht 1.1, 1.2 en 2 op bladzijde 24 en 25 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Ik heb jullie zo net nieuwe woordenschatwoorden aangeleerd. Een aantal van deze woorden (wandaad, wanklank en wangedrag) zijn opgebouwd uit een woorddeel en een woord (wan-daad, wan-klank en wan-gedrag). Dit noemen we samengestelde woorden (of lange woorden).

U schrijft op het bord:

wan-daad wan-klank wan-gedrag

U zegt:

“Deze drie woorden beginnen allemaal met het woorddeel ‘wan’ wat slecht of verkeerd betekent. Achter het woorddeel ‘wan’ komen dan de woorden ‘daad’, ‘klank’ en ‘gedrag’.

We hebben ook een woord geleerd dat samengesteld is uit twee woorden (weer-stand).

U schrijft ook dit woord op het bord:

weer-stand

U vervolgt:

“Het woord ‘weerstand’ bestaat uit de twee korte woorden ‘weer’ en ‘stand’. Deze woorden kunnen ook allebei afzonderlijk bestaan.

U schrijft op het bord:

krantenbericht rustig onjuist

Vervolgens zegt u:

“ Ik heb nog enkele samengestelde woorden op het bord geschreven. Woorden die samengesteld zijn uit verschillende woorddelen of woorden.

Wie ziet er een verschil tussen deze drie lange of samengestelde woorden?” (‘krantenbericht’ bestaat uit twee korte woorden die allebei ook afzonderlijk bestaan: ‘kranten’ + ‘bericht’; ‘rustig’ bestaat uit het woord ‘rust’ en het woorddeel ‘-ig’ dat erachter staat; onjuist bestaat uit het woorddeel ‘on-’ dat voor het woord ‘juist’ staat.)

U vraagt aan een leerling om nog eens het verschil tussen een woord en een woorddeel te noemen. Eventueel laat u het begrip ‘woorddeel’ opzoeken in de grammaticale woordenlijst (Tes en Tim lijst), achterin het Taalleesboek.

U neemt de opdrachten 1 t/m 3 op bladzijde 121 t/m 123 van het Taalleesboek even samen kort door met de leerlingen. Veel woorden en zinnen die hier gebruikt worden, zijn afkomstig uit de teksten die bij Leesbegrip 2 zijn gelezen.

De leerlingen gaan deze opdrachten vervolgens zelfstandig maken. U biedt hulp waar nodig is.

De antwoorden worden gecontroleerd en besproken.

Extra opdrachten: Taalleesboek, opdracht 4 t/m 6, bladzijde 123 en 124.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting speelt u het spel ‘Galgje’. Gebruik een woordenschatwoord dat in thema 4 al aan de orde is geweest, bijvoorbeeld ‘**patrouilleren**’.

Als u liever geen galg wilt gebruiken, kunt u het spel veranderen in ‘Goal!’ Bij ‘Goal!’ wordt een doel met negen ballen getekend, waarvan er telkens één wordt doorgestreept als het woord niet geraden is. Als het woord na negen beurten nog niet geraden is, zijn de ballen op. U hebt dan gewonnen.

Didactische tip:

U kunt het zich gemakkelijk maken door het te raden woord op een papiertje te schrijven met onder elke letter een nummer. Deze nummers zet u onder de stippen op het bord. Hierdoor voorkomt u dat u steeds opnieuw moet tellen op welke stip een genoemde letter moet staan.

AntwoordenTaalleesboek blz. 121 t/m 124**1**

- 1 woestijnsprinkhaan
- 2 voortplanten
- 3 meevoeren
- 4 nageslacht
- 5 treksprinkhanen
- 6 vierhonderd, sprinkhaankindertjes
- 7 uitrekenen, hoeveel, kleinkinderen

2

1 roestige	3 regenachtige, pluizige	5 dakloos
2 rafelige	4 waakzame, bloederig	6 slechterik

3

onaardig,	ongeluk,	wangedrag,	wandaad,	wanklank,
oeroud,	herkauwen,	geblaf,	gescheld	

Werkboek blz. 24 t/m 25**1.1**

trap van links naar rechts: in de verleiding komen - geen weerstand bieden - je laten meeslepen

1.2

links: in de verleiding komen.

midden: geen weerstand bieden.

rechts: je laten meeslepen

2

1 het wangedrag	4 de wandaad
2 de wandaad	5 het wangedrag
3 de wanklank	

*Extra opdrachten*Taalleesboek blz. 123 en 124**4**

bijvoorbeeld:

1 regenjas, winterjas	4 fietsleuteltje, fietstas
2 jaszak, jasbeschermer	5 basisschool, rijnschool
3 bakfiets, racefiets	6 schoollokaal, schoolbord

5

1 *bedoeling* 3 *geseling* 5 *moeilijk* 7 *walging, walgelijk* 9 *deling*
2 *vriendelijk* 4 *gemakkelijk* 6 *bevolking* 8 *eerlijk* 10 *gewoonlijk*

6.1*vier woorden***6.2***eigen vondsten*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **zich voortplanten**, **het nageslacht**, **in het openbaar**, **toegankelijk**, **ontoegankelijk**, **privé** en **publiek**.
- De leerlingen oefenen dat de betekenis van woorden niet altijd in de tekst te vinden is en oefenen hoe ze dan achter de betekenis van een woord moeten komen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordspoor 3
- Woordweb 4, Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 26 en 27
- Taalleesboek 1, bladzijde 131 en 132
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet zoute en zoete popcorn klaar voor de leerlingen.
- U zet het filmpje 'Hoe groeit maïs? Het hele groeiproces van maïskorrel tot maïskolf' klaar: <http://www.schooltv.nl/video/hoegroeitmais-het-helegroeiproces-van-maïskorrel-tot-maïskolf>

Betekenis van woorden

zich voortplanten:	Mensen die zich voortplanten, krijgen kinderen. Dieren die zich voortplanten krijgen jongen. Als planten zich voortplanten, groeien er nieuwe planten uit hun zaden of wortels.
het nageslacht:	Iemands nageslacht, dat zijn zijn kinderen, en de kinderen van zijn kinderen, enzovoort.
in het openbaar:	Als iets in het openbaar is, mag iedereen erbij zijn, of kan iedereen het te weten komen. Een openbare vergadering is een vergadering waar iedereen bij mag zijn.
toegankelijk:	Als iets toegankelijk is, is het bereikbaar, open. Bijvoorbeeld: de film is toegankelijk voor alle leeftijden.
ontoegankelijk:	Ontoegankelijk betekent niet toegankelijk. Bijvoorbeeld: die straat is ontoegankelijk.
privé:	Privé betekent: alleen voor jezelf bestemd.
publiek:	Publiek is: voor iedereen bestemd.

Start**5**

U vraagt:

"Wie van jullie vindt popcorn lekker?"

U geeft elk kind wat zoute en zoete popcorn om te proeven.

U vraagt vervolgens:

“Welke popcorn vind je het lekkerst? Zoute of zoete?”

Hierna vraagt u:

“Weten jullie waar popcorn van gemaakt is?” (maïs)

U zegt:

“Jullie hebben misschien wel eens gezien hoe ‘maishi rabo’ groeit? Vooral in de regentijd (van oktober t/m januari) zie je deze planten bij mensen in hun tuin staan of in een cunucu waar ze groenten verbouwen. De maïsplant, waar de popcorn vandaan komt, zie je hier bijna niet.

Ik laat jullie nu een filmpje zien, die laat zien hoe een maïsplant **zich voortplant** en groeit.”

U start het filmpje over ‘Hoe groeit maïs? Het hele groeiproces van maïskorrel tot maïskolf’ (<http://www.schooltv.nl/video/hoegroeitmais-het-hele-groeiproces-van-maïskorrel-tot-maïskolf>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U vertelt:

“Ik heb vorig jaar een jong poesje gekregen. En omdat ik niet wilde dat ze in de toekomst jongen zou krijgen, ben ik naar de dierenarts gegaan en heb haar laten steriliseren. Dit is een operatie waardoor ze geen jongen meer kan krijgen.

Dat kan de dierenarts bijvoorbeeld ook bij honden doen. Steeds meer mensen laten dit bij hun huisdier doen. Zodoende komen er minder katten en honden op ons eiland voor die geen baasje hebben en in het wild rondlopen. Deze zwervhonden en zwervkatten hebben geen goed leven en zorgen ook vaak voor veel problemen.

Vroeger was het ook heel normaal dat vrouwen veel kinderen kregen. Acht of tien kinderen was toen heel gewoon. Zo ontstonden er grote families, met veel broers en zussen. Zo’n grote familie zorgde natuurlijk voor veel **nageslacht**. Als we spreken over **nageslacht**, hebben we het over iemands kinderen en daar de kinderen weer van en daar de kinderen weer van, enzovoort. In deze tijd krijgen de meeste ouders niet zo veel

kinderen meer. Want het leven is erg duur geworden om goed voor zo veel kinderen te kunnen zorgen.

Mensen zorgen voor **nageslacht** door **zich voort** te **planten**. Je **voortplanten** betekent: kinderen maken en kinderen krijgen.

Ook dieren **planten zich voort**. Zij krijgen jongen. En ook planten **planten zich voort**, doordat er nieuwe plantjes uit de zaden of uit de wortels groeien.

Een aantal weken geleden was ik bij Santa Rosa om planten te kopen. Toen ik daar rondliep, zag ik dieren die gewoon poepten en plasten in het **openbaar**. Iedereen kon ze zien! Zoiets doe je toch niet? In het **openbaar** plassen en poepen?

Na een half uurtje rondwandelen, ging ik op zoek naar een wc. Ik zag een deur met een bordje: toilet, maar toen las ik: **'ontoegankelijk voor publiek'**. **Ontoegankelijk** betekent dat je er niet mag komen, het toilet was niet bestemd voor bezoekers. Het was dus geen **publiek** toilet. Het was alleen voor het personeel van Santa Rosa bestemd. Ik moest inmiddels heel erg nodig. De struiken zaten vol met stekels, dat was dus ook niet **toegankelijk**. Uiteindelijk vond ik een toilet. Wat ik daar deed, tja, dat is **privé**. Dat houd ik voor mezelf, net als jullie zouden doen."

U bespreekt de betekenissen van de woorden **zich voortplanten** en **nageslacht** aan de hand van Woordweb 3 en de woorden **in het openbaar**, **toegankelijk**, **ontoegankelijk**, **privé** en **publiek** aan de hand van Woordweb 4.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan, waarin u de nieuwe woorden herhaalt".

U kunt de volgende vragen stellen:

- Uit hoeveel personen bestaat **het nageslacht** van jouw opa van vaders kant?
- Uit hoeveel personen bestaat **het nageslacht** van jouw oma van moeders kant?
- Veel mensen hebben thuis een hond of een kat. Jullie misschien ook wel. Vaak zorgen mensen ervoor dat hun hond of kat zich niet meer kan **voortplanten**. Waarom doen mensen dat? (De mensen willen niet voor al die jongen zorgen.) Zou jij dat ook doen? Waarom?
- Van welke dingen vinden we het gewoon dat ze in het **openbaar** gebeuren?" (bijvoorbeeld: wandelen, fietsen, op straat een ijsje eten, iemand een schouderklopje geven)
- Van welke dingen vinden we het niet gewoon dat ze in het **openbaar** gebeuren?" (bijvoorbeeld: plassen en poepen, een keiharde boer of wind laten, in je neus peuteren, iemand uitgebreid staan zoenen)

U bespreekt opdracht 1 en 2 op bladzijde 26 en 27 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Ieder mens, dier of plant moet voor **nageslacht** kunnen zorgen. In les 2 hebben we gelezen dat de Duitse soldaten de Joden vervolgden, zodat ze niet voor **nageslacht** konden zorgen. Straks gaan we een tekst over ‘vervolging’ lezen. Daar praten we even over en ook bespreken we nog eens hoe je achter de betekenis moet komen van woorden die je niet begrijpt. Daarna maken jullie de opdrachten.”

U vraagt:

“Waaraan denk je bij het woord ‘vervolging’?” (U schrijft enkele reacties op het bord.)

U vraagt vervolgens:

“Hoe kun je de betekenis van een woord in een tekst vinden?”
(teruglezen, vooruit lezen, het samengestelde woord splitsen)

U schrijft op het bord:

- teruglezen
- vooruit lezen
- het samengestelde woord splitsen

U zegt:

“Ik ga samen met jullie een tekst lezen waar moeilijke woorden in voorkomen. Alleen helpen de 3 manieren die op het bord staan nu niet altijd.”

U leest met de leerlingen het verhaal ‘Vervolging’ op bladzijde 131 van het Taalleesboek. U gaat kort in op de gevoelens die dit verhaal mogelijk bij de leerlingen oproept.

U doet opdracht 1.1 op bladzijde 131 van het Taalleesboek mondeling en u vraagt:

“Welke manieren zijn er om de betekenis van een woord te vinden?”

Al inventariserend komt u met de leerlingen tot het volgende rijtje, dat u op het bord schrijft:

- **de betekenis raden door goed naar de zin te kijken;**
- **samengestelde woorden splitsen en kijken wat elk deel betekent;**
- **iemand anders vragen;**
- **de juffrouw of meneer vragen om een andere zin met het woord erin;**
- **in het woordenboek kijken**

Vervolgens doet u ook de eerste moeilijke woorden van opdracht 1.2 (op bladzijde 132) nog samen. De leerlingen maken vervolgens (alleen of in tweetallen) de opdracht af. U biedt hulp waar nodig is.

U bespreekt opdracht 1.2. U schrijft de antwoorden van opdracht 1.2 op het bord, zodat de leerlingen in staat zijn hun werk te corrigeren.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 2 t/m 4, bladzijde 132.

Afsluiting

5

Speel het spel 'Geef je zin door'. U fluistert een zin in het oor van het eerste kind, bijvoorbeeld 'Mensen zorgen voor **nageslacht** door **zich voort te planten**.' De leerling fluistert de zin in het oor van de volgende leerling, dit gaat net zolang door tot de zin de hele kring rond is geweest. Aan het eind van de kring wordt gecontroleerd of de zin goed is doorgegeven. Als de zin niet overeenkomt, dient u de kring terug te lopen om te kijken waar het mis ging. Herhaal tot slot de betekenissen van de nieuwe woorden.

Didactische tip:

U kunt eventueel ook een ander filmpje kiezen dat gaat over 'voortplanting'. U gaat naar www.schooltv.nl en tikt in de witte balk het woord 'voortplanting' in. Vervolgens verschijnen er allemaal filmpjes die over 'voortplanting' gaan en kunt u er zelf één uitkiezen. Dit kunt u natuurlijk ook bij andere onderwerpen doen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 131 en 132

1.1

de samen bedachte manieren om betekenissen van woorden in een tekst te achterhalen

1.2

- *nazi's: volgelingen van Hitler*
- *aan de macht: de baas*
- *opspoorden: opzochten*
- *deporteerden: wegvoerden*
- *concentratiekampen: kampen waar mensen gevangen gehouden en mishandeld worden*
- *razzia's: overvallen om mensen op te pakken*
- *onderduiken: zich verstoppen*
- *ondergedoken: verstoopt/verborgen*
- *zijn ogen gleden: zijn blik ging (langs)*
- *ze bleven rusten: ze bleven stilstaan*
- *onbewust: zonder dat hij het wist*
- *had het door: snapte het*
- *opgepakt: gevangen genomen worden*
- *onder de indruk: je ergens iets van aantrekken*

Werkboek blz. 26 t/m 27

1

openbaar: toegankelijk, publiek, voor iedereen bestemd

niet openbaar: ontoegankelijk, privé, niet voor iedereen bestemd

2

persoonlijke stamboom

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 132

2

eigen zinnen met de aangeboden woorden.

3

eigen woordweb rond het woord 'oorlog'.

4

vier woorden die met 'vrede' te maken hebben, gebruikt in zinnen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **mishandelen, verzwijgen, aangifte doen, aanvaarden, twijfelen** en **verwerpen**.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van feiten, meningen en argumenten in een betoog en geven de hoofdlijn ervan aan.
- De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over conclusies van een onderzoek en (door een schrijver gegeven oplossingen voor) problemen.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van soorten teksten.
- De leerlingen oefenen het analyseren van een verhaal op de verhaalelementen uit Leeswijzer 3. (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordspoor 5
- Woordweb 4, Woordspoor 4 (groep 8, thema 12 'Praten of vechten?')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 28 t/m 30
- Leeswijzer 3
- Taalleesboek 1, bladzijde 125 t/m 129
- Taalleesboek 1, bladzijde 118 en 119 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Kindertelefoon Mishandeling' klaar:
https://www.youtube.com/watch?v=JufIV5Vkh_A

Betekenis van woorden

mishandelen:	Iemand mishandelen is iemand op een gemene manier veel pijn doen.
verzwijgen:	Iets verzwijgen is het met opzet niet zeggen. Anderen mogen het niet weten.
aangifte doen:	Aangifte doen van een misdaad is tegen de politie zeggen dat die misdaad is gebeurd en ook wat voor een misdaad het is.
aanvaarden:	Als je iets aanvaardt, neem je het aan, je ontvangt het.
twijfelen:	Als je aan iets of iemand twijfelt, weet je niet zeker of het waar is.
verwerpen:	Als je iets verwerpt, keur je het af. Je wilt het niet aannemen of gebruiken.

Start**5**

U vertelt dat u de les vandaag begint met een kort filmpje over kindermishandeling.

Daarna start u het filmpje over 'Kindertelefoon Mishandeling'.
(https://www.youtube.com/watch?v=JufIV5Vkh_A).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Na afloop kunt u kort vertellen dat we hier ook een kindertelefoon ‘Telefon pa Hubentud’ hebben. En dat kinderen gratis kunnen bellen naar 131 voor hulp en advies.

Kern – Instructie 1

10

U zegt:

“Als jullie volgend schooljaar naar de brugklas gaan, krijgen jullie het een stuk drukker dan nu. Jullie krijgen veel meer huiswerk. Of dat goed is of niet, daarover verschillen de meningen. De meeste leraren in het voortgezet onderwijs vinden dat huiswerk nodig is om alle leerstof goed te beheersen. Eerlijk gezegd **twijfel** ik daar aan. De leraren zouden het ook zo kunnen organiseren dat jullie alles binnen schooltijd leren, zodat je thuis lekker vrij bent. Aan iets **twijfelen**, betekent dat je niet zeker weet of het waar is. Vinden jullie ook dat je huiswerk moet maken om de leerstof te beheersen? Als jullie het eens zijn met de leraren dan **aanvaard** je hun mening. **Aanvaarden** betekent dat je iets aanneemt. Maar als je er niet mee eens bent, dan **verwerp** je hun mening. Iets **verwerpen** betekent dat je het afkeurt.

Ik ben bang dat er voor jullie niets anders gedaan kan worden dan de mening van de leraren in de brugklas te **aanvaarden**.

Op het voortgezet onderwijs gebeurt het ook wel eens dat leerlingen een andere leerling schoppen of slaan. Dus dat ze een andere leerling **mishandelen**. Iemand **mishandelen** is iemand op een gemene manier veel pijn doen. Iemand die **mishandeld** is kan dan naar de politie gaan om **aangifte** te **doen** van mishandeling. **Aangifte doen** is tegen de politie zeggen wat er precies gebeurd is. Die schrijft dan alles op en gaat onderzoeken wie het gedaan heeft. Het komt ook voor dat iemand die **mishandeld** is geen **aangifte doet** en **verzwijgt** wat er is gebeurd. Omdat hij of zij het niet durft of niet wil vertellen. **Verzwijgen** betekent met opzet iets niet zeggen. Als iemand iets **verzwijgt**, mogen anderen het niet weten.

U bespreekt de betekenissen van de woorden **aanvaarden**, **twijfelen** en **verwerpen** aan de hand van Woordweb 4 (groep 8, thema 12 ‘Praten of vechten?’) en de woorden **mishandelen**, **verzwijgen** en **aangifte doen** aan de hand van Woordweb 5.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan, waarin u de nieuwe woorden herhaalt.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Vind jij het leuk om huiswerk te maken? (voor welk vak wel/niet?) Of maak jij je huiswerk omdat het nu eenmaal moet?
- Ik vind dat kinderen mee moeten helpen in huis met bedden opmaken, afwassen, opruimen en boodschappen doen. dat is mijn mening. Wie van jullie **aanvaardt** mijn mening? Wie van jullie **verwerpt** mijn mening?
- Het kan ook zijn dat je thuis een karweitje doet om iets te krijgen van je ouders. Die kan dan aan jouw goede bedoelingen **twijfelen**, omdat je niet helemaal eerlijk bezig bent. Help jij wel eens thuis? Wat doe je dan? En doe je het dan alleen om te helpen of om iets te krijgen in ruil ervoor? Vertel erover.
- Wat vind jij ervan als mensen andere mensen **mishandelen**? En als mensen dieren **mishandelen**? Wat zou je tegen deze mensen willen zeggen?
- Mensen die iets heel ergs hebben gedaan, **verzwijgen** dat vaak. Waarom zouden ze dat doen, denk je?
- Heb jij wel eens wat **verzwegen**? Waarom deed je dat?
- Mensen die **mishandeld** zijn, **doen** soms geen **aangifte** bij de politie. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat de dader bij hen terugkomt om wraak te nemen. Wat zou je tegen deze mensen willen zeggen?
- Kinderen die **mishandeld** worden durven dat vaak niet te vertellen. Wie zou je toch kunnen bellen voor hulp en/of advies? (De Kindertelefoon/ Telefon pa Hubentud: 131. Het nummer is gratis en/of je kunt ook hun site bezoeken: <http://www.telhubentud.aw>.)

U bespreekt de opdrachten 1 en 2.1 t/m 2.4 op bladzijde 28 t/m 30 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2	10
----------------------------	-----------

U zegt:

“Mishandeling komt niet alleen voor bij mensen. Ook dieren worden helaas wel eens **mishandeld**. ”

U doet mondeling met de leerlingen opdracht 3.1 op bladzijde 118 van het Taalleesboek (groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’).

Vervolgens leest u samen met de leerlingen de tekst bij opdracht 3.2 op bladzijde 118 en 119 van het Taalleesboek. Daarna pakken ze Leeswijzer 3 en beantwoorden de vragen 1 t/m 4 bij verhaal.

U bespreekt de antwoorden met de leerlingen.

Kern – Instructie 3

20

U zegt:

“Zoals we bij de woordenschatwoorden hebben gezien kun je meningen dus **aanvaarden** of **verwerpen**. Zo meteen gaan we enkele meningsteksten lezen. In meningsteksten staan altijd: feiten + meningen + argumenten.” (U kunt eventueel nogmaals vragen wat feiten, meningen en argumenten zijn.)

U vervolgt:

“Als je een meningstekst of betoog gelezen hebt, kun je er een korte samenvatting van geven door de belangrijkste feiten, meningen en argumenten op te schrijven. Hoe noemen we zo’n korte samenvatting ook al weer?” (hoofdlijn)

Op het bord zet u:

hoofdlijn = (belangrijkste) feiten + meningen + argumenten

U laat een van de leerlingen de tekst ‘Aparte rookplekken voor rokers’ op bladzijde 125 van het Taalleesboek hardop lezen. U gaat in op de betekenis van het woord ‘meeroken’ en ook vraagt u wat ‘openbaar’ betekent. U kunt dit toelichten met een aantal voorbeelden die aansluiten bij het onderwerp van de tekst.

U neemt samen met de leerlingen de opdrachten 1.1 t/m 1.6 op bladzijde 126 van het Taalleesboek door. Vraag bij opdracht 1.6 naar zoveel mogelijk verschillende meningen, natuurlijk met de argumenten erbij.

U neemt samen de opdrachten 2.1 t/m 2.4 door op bladzijde 127 en 128 van het Taalleesboek en laat de leerlingen deze vervolgens zelfstandig maken.

U biedt hulp waar nodig is.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. Aan het eind van de bespreking laat u een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft en/of moeilijk vond. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen.

Extra opdrachten: Taalleesboek, opdracht 3 t/m 5, bladzijde 128 t/m 131.

Afsluiting

5

U speelt het spel ‘detective’ met één of meerdere doelwoorden van het thema. De bedoeling van deze oefening is om met het stellen van zo weinig mogelijk vragen het juiste woord te raden. Een kind, de detective, gaat naar buiten en de klas kiest samen een woord wat vandaag is aangeleerd. Het kind komt terug in de klas en

mag vragen stellen die alleen met ja/nee beantwoord kunnen worden. Kan de detective binnen 5 vragen het woord raden?

Het kan ook andersom: een kind kiest een woord en schrijft dit achter op het bord. Nu moet de klas door het stellen van vragen er achter zien te komen om welk woord het gaat.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 118 en 119 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

3.1

eigen antwoord

3.2

- 1 Het verhaal kan echt gebeurd zijn, want het verhaal speelt zich niet af in een fantasiewereld.
- 2 een alleswetende verteller of Michiel
- 3 Het is een spannend onderwerp en het verhaal is spannend geschreven.
- 4 ja, daardoor is het leuk om te lezen

Taalleesboek blz. 126 t/m 128

1.1

c meningstekst

1.2

- Roken is schadelijk voor de gezondheid.
- In rook van sigaretten zitten schadelijke stoffen.
- Je kunt er kanker van krijgen.
- Een mee-roker krijgt ook gif binnen.

1.3

alinea 1 en 4

1.4

Meerroken is ook ongezond: in een ruimte waar veel gerookt wordt, worden niet-rokers gedwongen mee te roken.

1.5

Roken is ongezond en meerroken ook. Daarom moeten er aparte rookplekken komen om niet-rokers tegen rokers te beschermen.

1.6

eigen mening

2.1

alinea 1 en 4

2.2

Leentje ziet haar vader met een andere vrouw.

2.3

eigen mening met motivering

2.4

eigen antwoord

Werkboek blz. 28 t/m 30

1

*1 nee, omdat je geen hulp kunt krijgen als niemand het weet en omdat de dader dan niet
Woordspoor 5, Woordspoor 4 (gr.8, th.12)*

Leesbegrip 4, Leesbegrip 4 (gr.8, th.3)

gestraft kan worden

2 *lets als: Dan had iemand haar kunnen helpen en dan was de dader opgepakt en gestraft.*

3 *lets als: Ik zou het verzwijgen, omdat iedereen me anders raar zou vinden dat ik mishandeld ben.*

Of: Ik zou aangifte doen, zodat de dader opgepakt zou kunnen worden en het nooit meer zal doen.

2.1

Nasser: aanvaarden

Tamar en Jade: twijfelen

Jonathan: verwerpen

2.2

Verwerpen is het tegenovergestelde van aanvaarden (of omgekeerd).

2.3

aanvaarden **verwerpen**

doen *niet doen*

willen *niet willen*

accepteren *afwijzen*

positief *negatief*

ervoor zijn *ertegen zijn*

2.4

eigen antwoord

Extra opdrachten

Taallesboek blz. 129 t/m 131

3.1

Conclusie 1 is wel juist, want de getallen geven dit aan.

Conclusie 2 is niet juist, want het gaat om 5 x 100 personen = 500 personen.

Conclusie 3 is niet juist, want van de groep jongens van 15 tot en met 19 jaar roken er minder dan van 13 en 14 jaar.

3.2

eigen mening

4.1

eigen mening

4.2

eigen mening

5.1

- Griezilverhalen zorgen voor slechte schoolprestaties.*
- Kinderen die veel griezelboeken lezen, hebben last van nachtmerries.*
- Ze slapen onrustig en worden 's nachts regelmatig gillend wakker.*
- Vaak komen ze 's morgens uitgeput op school.*

5.2

eigen mening

5.3

Hoofdlijn: Griezels moeten verboden worden, omdat ze slecht zijn voor de leerprestaties van kinderen.

5.4

eigen mening en argument(en)

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de indruk wekken**, **hals over kop vertrekken**, **zich koest houden** en **zich uit de voeten maken**.
- De leerlingen oefenen het omzetten van zinnen in de onvoltooide tijd in de voltooid tegenwoordige tijd en oefenen het aangeven van het verschil in betekenis.
- De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de tegenwoordige tijd.
- De leerlingen oefenen de term 'werkwoordelijk gezegde'.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6
- Woordweb 5, Woordspoor 5 (groep 8, thema 3 'Dieren hebben ook rechten')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 31 en 32
- Taalleesboek 1, bladzijde 132 t/m 135
- Taalschrift

Vorbereiding

- U zet het filmpje 'Gevlucht uit Syrië' klaar:
<http://www.schooltv.nl/video/gevlucht-uit-syrie-tiba-en-haar-familie-moesten-vluchten-voor-oorlog>

Betekenis van woorden

de indruk wekken:	Als iemand een goede indruk bij je wekt, dan denk je dat hij aardig is, omdat hij er bijvoorbeeld leuk uitziet. Soms kan iets een indruk wekken. Bijvoorbeeld een oud en donker huis. Dat wekt een griezelige indruk.
hals over kop vertrekken:	Als je hals over kop vertrekt, heb je veel haast.
zich koest houden:	Wie zich koest houdt, houdt zich rustig.
zich uit de voeten maken:	Wie zich uit de voeten maakt, vlucht.

Start**5**

U vertelt dat u de les zo dadelijk begint met een filmpje over Tiba, een meisje van 9 jaar, dat samen met haar familie moest vluchten voor de oorlog in Syrië.

U vraagt:

“Wie weet waar Syrië ligt?” (in Azië

U kunt ook op de globe/landkaart aanwijzen waar Syrië ligt.)

“Weet ook iemand waarom er in Syrië een oorlog is?”

(De oorlog begint in 2011 met protesten van de mensen in Syrië tegen president Assad. Ze zijn niet tevreden en willen een andere president. Hij luistert niet naar hen en begint een oorlog tegen de

mensen die hem weg willen hebben. Duizenden mensen zijn al gedood en veel mensen zijn weggevlucht uit Syrië. Zo ook het meisje Tiba, dat samen met haar familie moest vluchten voor de oorlog in Syrië.)

U start het filmpje ‘Gevlucht uit Syrië’ (<http://www.schooltv.nl/video/gevlucht-uit-syrie-tiba-en-haar-familie-moesten-vluchten-voor-oorlog>).

Mocht u niet beschikken over een werkende internetverbinding, kunt u het filmpje van tevoren downloaden.

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Als er in een land oorlog is moeten mensen vaak **hals over kop vertrekken**. **Hals over kop vertrekken** betekent dat ze met heel veel haast vertrekken. Vaak hebben ze dan zelfs geen tijd om spullen in te pakken of mee te nemen. Want als ze niet vluchten, worden ze in de gevangenis gezet, mishandeld of gedood.”

U laat Woordweb 6 zien en vertelt verder:

“Dit is het huis van Anne Frank op de dag dat ze **hals over kop vertrokken** was naar haar onderduikadres. Het huis **wekt** die **indruk** ook. Wie kan vertellen hoe dat komt?” (bed niet opgemaakt, stoel omgegooid, de tafel niet afgeruimd)
“Iets, bijvoorbeeld een ruimte of een persoon, kan een bepaalde **indruk wekken**. Je krijgt er een gedachte of idee bij. Als iemand er bijvoorbeeld heel bleek uitziet, **wekt** die persoon de **indruk** ziek te zijn. Of als iemand oude, kapotte kleren aanheeft, **wekt** hij de **indruk** arm te zijn.

Anne Frank en haar familie moesten vluchten voor de Duitsers. Ze **maakten zich uit de voeten**, zeg je dan ook wel. Ze verstopten zich in het kantoor van haar vader. Niemand wist dat aan de achterkant van dit huis nog een huis stond: het Achterhuis. Dit werd de schuilplaats van de familie. Om er voor te zorgen dat niemand de trap ontdekte die naar het Achterhuis leidde, werd er een draaibare boekenkast voorgezet.

Bijna twee jaar zaten Anne en haar familie ondergedoken. Al die tijd mochten ze niet naar buiten. Ze moesten **zich koest houden**

op het onderduikadres. Wie **zich koest houdt**, houdt zich rustig. Niemand mocht immers weten dat ze zich daar verstopten. Jullie weten inmiddels dat de onderduikers werden verraden en naar een concentratiekamp werden gebracht.

U bespreekt de betekenissen van de woorden **zich koest houden** en **zich uit de voeten maken** aan de hand van Woordweb 5 (groep 8, thema 3 ‘Dieren hebben ook rechten’).

U stelt de volgende vragen:

- “In welke situaties moet een mens **hals over kop** zijn huis verlaten?” (bijvoorbeeld: brand, overstroming, vervolging, oorlog)
- “Welke **indruk** kan het **wekken** als je:
 - **hals over kop** uit de klas **vertrekt**?” (misselijk, hoge nood)
 - “een belangrijke afspraak afzegt?” (geen zin)
 - “iemand die iets voor je doet niet bedankt?” (ondankbaar, verwend)
 - “met je ogen dicht in de klas zit?” (slaap, verveling)
- “Een dier dat bang is, drukt zich wel eens plat tegen de grond en beweegt dan niet meer. Hij **houdt zich koest** en hoopt dat degene die hem bedreigt hem niet ziet. Een haas doet dit bijvoorbeeld. Maar als de jager dichterbij komt, **maakt** het dier **zich** toch vaak **uit de voeten**. Vind jij dat een jager mag schieten op een haas die **zich koest houdt**? Of mag hij pas schieten als de haas **zich uit de voeten maakt**? Of mag hij de haas helemaal niet schieten? Vertel hoe je erover denkt.”

U bespreekt de opdrachten 1 en 2 op bladzijde 31 en 32 van het Werkboek met de leerlingen. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Samen met de leerlingen kijkt u de opdrachten na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Tijdens een oorlog worden er ook vaak mensen mishandeld. Soms zo erg dat ze er aan dood gaan. We hebben in les 13 gezien en gelezen dat mishandeling ook in het dagelijkse leven voorkomt. We gaan in deze les daarover een tekst lezen en daarna moeten jullie zinnen omzetten in een andere tijd. Van die zinnen moeten jullie ook het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aanwijzen.”

U leest samen met de leerlingen de tekst van opdracht 1 op bladzijde 132 en 133 van het Taalleesboek. Na afloop kunt u peilen of er behoefte is om over de inhoud van de leestekst te praten. Eventueel kunt u ook op een later moment op het beladen onderwerp (kinder)mishandeling terugkomen.

Vervolgens bespreekt u opdracht 1 op bladzijde 133 en opdracht 2.1 op bladzijde 134 en u vraagt:

“Wat is het verschil tussen ‘Het gebeurt nu’ en ‘Het is gebeurd’?”
(Bij ‘Het gebeurt nu’ doet het onderwerp iets. Bij ‘Het is gebeurd’ heeft het onderwerp het al gedaan. De handeling is al afgelopen.)

U doet de eerste drie zinnen van opdracht 2.1 en 2.2 gezamenlijk en daarna gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk.

Na afloop schrijft u de antwoorden op het bord en kijken de leerlingen hun opdrachten na.

U schrijft vervolgens op het bord:

1 Meester Ronald praat.

Hierna stelt u de volgende vragen:

- “Wat is onderwerp van zin 1?” (Meester Ronald, hij is degene die iets doet.)
- “Wat is het gezegde van zin 1? Het gezegde wordt ook wel werkwoordelijk gezegde genoemd.” (praat. Dit is wat meester Ronald doet. Bij het gezegde of werkwoordelijk gezegde horen alle werkwoordsvormen die in de zin staan.)
- “Wat is de persoonsvorm van zin 1?” (praat. Dit woord verandert als de zin in een andere tijd wordt gezet: Meester Ronald praatte. Of komt vooraan te staan als je de zin vragend maakt: Praat meester Ronald?)
- “Welk hele werkwoord (woordenboekvorm) hoort bij ‘praat’?” (praten)

Op dezelfde manier behandelt u vervolgens zin 2, die u ook weer op het bord schrijft:

2 Meester Ronald heeft voorgelezen.

U stelt weer de volgende vragen:

- “Wat is onderwerp van zin 2?” (Meester Ronald. Hij is degene die iets doet.)

- “Wat is het (werkwoordelijk) gezegde van zin 2?” (heeft voorgelezen. Dit is wat meester Ronald doet/heeft gedaan. Bij het gezegde of werkwoordelijk gezegde horen alle werkwoordsvormen die in de zin staan.)
- “Wat is de persoonsvorm van zin 2?” (heeft. Dit woord verandert als de zin in een andere tijd wordt gezet: Meester Ronald had. Of komt vooraan te staan als je de zin vragend maakt: Heeft meester Ronald voorgelezen?)
- “Welk hele werkwoord (woordenboekvorm) hoort bij ‘heeft’?” (hebben)

U neemt opdracht 2.2 en 3 even kort met de leerlingen door. De leerlingen gaan vervolgens zelfstandig deze opdrachten maken. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdrachten: - Taalleesboek, opdracht 4 en 5, bladzijde 135.

Afsluiting	5
-------------------	----------

De antwoorden van de opdrachten worden gecontroleerd en besproken. Aan het eind van de bespreking laat u een leerling vertellen wat hij of zij geleerd heeft en/of moeilijk vond. Eventueel kan een andere leerling dit aanvullen

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 133 en 134

1

1 Meester Ronald heeft voorgelezen 2 De moeder heeft het meisje geslagen. 3 Meester heeft het boek dichtgeslagen. 4 Tim heeft zijn vinger opgestoken.	5 Heeft de meester geantwoord? 6 Het meisje heeft er niet over gepraat. 7 Tes en Tim zijn naar de bieb gegaan.

2.1

1 Meester Ronald kijkt. 2 De kinderen luisteren. 3 De pen valt. 4 Knikt de meester?	5 Slaat die moeder? 6 Ik ga. 7 Dat meisje denkt na. 8 Glijdt Tim uit?

2.2

zin	onderwerp	gezegde	persoonsvorm
1	meester Ronald	heeft gekeken	heeft
2	de kinderen	hebben geluisterd	hebben
3	de pen	is gevallen	is
4	de meester	heeft geknikt	heeft
5	die moeder	heeft geslagen	heeft
6	Ik	ben gegaan	ben
7	dat meisje	heeft nagedacht	heeft
8	Tim	is uitgeleden	is

Woordcluster 6, Taalbeschouwing 4

Woordspoor 5 (gr.8 th.3)

3

Bijvoorbeeld:

1 Tim heeft <u>vlu</u> gegeten.	4 Heeft mama <u>fijn</u> gedroomd?
2 Papa heeft <u>hard</u> gewerkt.	5 Is de wekker <u>zachtjes</u> afgegaan?
3 De poes heeft <u>lekker</u> geslapen.	6 Tim heeft <u>hard</u> gefloten.

Werkboek blz. 31 t/m 32

1

persoonlijk antwoord met drie dingen die meegenomen worden

2

zich koest houden: Joël, Nasser, Jade.

zich uit de voeten maken: Jonathan, Aïsha, Julia, Tamar. (Tamar staat niet op de tekening. Zij heeft zich al uit de voeten gemaakt.)

Extra opdrachten

Taalleesboek blz. 135

4

1 heeft gegeten	4 Hheeft gedroomd?
2 heeft gewerkt	5 is de wekker afgegaan?
3 heeft geslapen	6 heeft gefloten

5.1

Zelfbedachte zinnen met gebruikmaking van de gegeven woorden.

5.2

bijvoorbeeld:

1 ben gereden	3 is vertrokken	5 hebben gemerkt
2 heb gezongen	4 heeft gewandeld	6 zijn verdwenen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderscheiden van ten- en den- werkwoorden van de overige werkwoorden.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een s of z in het midden (*eisen, ijzer, ganzen, dansen*).
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met een f of v in het midden (*oefenen, boeven, halve*).
- De leerlingen oefenen het schrijven en in lettergrepen verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen.

Materiaal

Klassikaal

- Persoonsvorm-kaart
-

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 33 t/m 35
- Spellinghulp klas 6

Start**5****Stap 1**

Op het bord schrijft u:

**Ik ga
kaarten
poetsen
landen**

U vraagt:

“Welke werkwoordsvormen staan hier?” (De persoonsvorm *ga* en drie hele werkwoorden *kaarten, poetsen, landen*.)

“Weet je nog hoe je de woordenboekvorm of het hele werkwoord kunt vinden?” (Door een zinnetje te maken als: *Ik zal (wil, kan, ga) ...* Op de puntjes kun je een heel werkwoord invullen en dat is dan het hele werkwoord.)

U oefent dit door de leerlingen steeds het zinnetje ‘*Ik zal (wil, kan, ga) ...*’ te laten aanvullen.

Kern – Instructie 1**15****Stap 2**

U zegt:

“Als het hele werkwoord eindigt op *-ten* of *-den*, noemen we dat een *ten-werkwoord* of een *den-werkwoord*. Alle andere werkwoorden noemen we *de andere werkwoorden*”.

U omcirkelt de laatste drie letters van *kaarten*, *poetsen* en *landen* en vraagt de leerlingen deze werkwoorden in te delen.

Stap 3

U schrijft kopjes voor drie kolommen op het bord:

ten-werkwoorden

den-werkwoorden

andere werkwoorden

Deze kopjes staan ook bij opdracht 1, op bladzijde 33 van hun Werkboek. U legt uit dat u een zin voorleest en daarna een werkwoord uit deze zin herhaalt. De leerlingen moeten dit werkwoord in de juiste kolom opschrijven. Na elke zin volgt controle op het bord, waarbij u het hele werkwoord herhaalt: rusten, voeden, et cetera...

U gebruikt de volgende zinnen:

- 1 *Ik ga rusten.*
- 2 *Wie wil de baby voeden?*
- 3 *Wanneer zullen we nu eens starten?*
- 4 *Je moet niet zoveel geld uitgeven.*
- 5 *Wil jij die deur verven?*
- 6 *Het vliegtuig gaat landen.*

Stap 4

U schrijft op het bord:

Waar woonden jullie vroeger?

U vraagt:

“Is woonden een *den-woord*? (nee, want het hele werkwoord is wonen. Je moet dus niet naar de persoonsvorm kijken maar naar het hele werkwoord.)

U herhaalt dit met de zin:

Blaften de honden?

U vraagt: “Is blaften een *ten-woord*?” (nee, want het hele werkwoord is *blaffen*)

Stap 5

U schrijft de volgende zinnen op het bord:

Je bent nooit te oud om te spelen.

Kun jij kippenpoten braden?

De cowboys bonden de indiaan aan een boom.

Zoek eerst samen het hele werkwoord van de onderstreepte woorden. Schrijf het hele werkwoord achter de zin. (*spelen, braden, binden*) Bepaal vervolgens samen wat voor soort werkwoord het is en laat de leerlingen de woorden in de juiste kolom opschrijven.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft de volgende zin op het bord:

De brave jongen steelt een brood voor zijn hongerige zussen.

U behandelt met behulp van deze zin nog een keer kort alle spellingsmoeilijkheden die in dit thema aan bod zijn gekomen.

De leerlingen hebben deze zin ook in hun Werkboek staan bij opdracht 2. Geef ze een paar minuten de tijd om deze zin in lettergrepen in hun Werkboek te schrijven. Controleer het meteen via het bord.

De bra-ve jon-gen steelt een brood voor zijn hon-ge-ri-ge zus-sen.

U vraagt aan de leerlingen wat het hele werkwoord is bij *steelt* en hoe ze hier achter kunnen komen. (De zin 'Ik zal ...' invullen, dat wordt 'Ik zal stelen'. *Stelen* is dus het hele werkwoord. Het eindigt niet op *-den* of *-ten* en valt dus onder de categorie 'andere werkwoorden'. Vervolgens vraagt u of de leerlingen nog meer spellingsmoeilijkheden herkennen. U bespreekt de schrijfwijze van *brave* en *zussen*.

- Bij *brave* is de verenkeliingsregel toegepast (bijna altijd *-v-* en *-z-*).
- Bij *zussen* is de verdubbelingsregel toegepast (altijd *-ff-* en *-ss-*).

De leerlingen maken de opdrachten 3 en 4 op bladzijde 33 tot en met 35 in hun Werkboek. Hier worden de spellingsregels van dit thema geoefend. Wijs de leerlingen er nog een keer op dat ze altijd de Spellinghulp mogen gebruiken.

Afsluiting

5

U bespreekt met de leerlingen welke spellingscategorieën ze moeilijk/makkelijk vonden in deze les.

Didactische tip

Schrijf de regels op grote vellen papier en hang ze goed zichtbaar op in de klas.

Antwoorden

Werkboek 4, blz 33 t/m 35

1

ten-werkwoorden

rusten
starten
moeten

den-werkwoorden

voeden
landen
braden
binden

andere werkwoorden

gaan
willen
zullen
uitgeven
verven
spelen

2

staat in de les

3

3.3 en 3.4

ten-werkwoorden

haasten
kaarten
heten
pesten
rusten
zuchten

den-werkwoorden

antwoorden

4

4.2

Antwoorden staan op het werkblad bij 4.1.

4.3

1

2

3

4

5

6

7

Lesinhoud

- Spelling
 - het afleiden van hele werkwoorden van een werkwoord
 - het schrijven van woorden met een *s* of *z* in het midden (*eisen, ijzer, ganzen, dansen*)
 - het schrijven van woorden met een *f* of *v* in het midden (*oefenen, boeven, halve*)
 - het verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen in lettergrepen
- Stellen
 - een verhalend gedicht schrijven
- Taalbeschouwing
 - leestekens in zinnen met directe rede plaatsen: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, punt, vraagteken en uitroepetekens
- Leesbegrip
 - soorten teksten onderscheiden en de relatie leggen tussen tekst, leesdoel en leesstrategie
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 4, toetsblad 1 t/m 11

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets van dit thema. Als jullie een Toetsboek hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We beginnen eerst met een dictee. Daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen.”

Kern – Instructie**30**

U deelt de Toetsboeken uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 10 zinnen en dat de rest van het dictee uit 20 woorden bestaat. Het zinnendictee wordt op dezelfde wijze gedaan als tijdens de spellingslessen.

Lesinhoud

Herhaling

- - het onderscheiden van ten- en den-werkwoorden van de overige werkwoorden het hele werkwoord afleiden van een werkwoord
- het schrijven van woorden met een s of z in het midden, f of v in het midden
- het verdelen van woorden met open- of gesloten lettergrepen in lettergrepen
- het schrijven van verhalende gedichten herhalen
- het plaatsen van leestekens in zinnen met directe rede: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, punt, vraagteken en uitroepetekens herhalen
- het onderscheiden van soorten teksten en het leggen van de relatie tussen tekst, leesdoel en leesstrategie herhalen
- de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen deze doelwoorden herhalen

Verdieping

- een aantal doelen dat al bij voorgaande lessen Leesbegrip en Woordenschat aan de orde is gekomen

Materiaal

Klassikaal

- alle Woordwebben van dit thema

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 36 t/m 43 (herhaling)
- Werkboek 4, bladzijde 44 t/m 51 (verdieping)

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat beginnen, maar dat u daarna met kleinere groepen gaat werken.

U zet de leerlingen die de toets goed gemaakt hebben eerst aan het werk. Zij maken zelfstandig de herhalingsopdrachten en daarna de verdiepings-opdrachten. De andere leerlingen gaan met u de herhalingsopdrachten maken.

Kern – Instructie**30****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door de opdrachten 1 t/m 6 op bladzijde 44 tot en met 51 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid. (extra instructie)

Doel Spelling: ten- en den-werkwoorden onderscheiden, het hele werkwoord afleiden, woorden schrijven met s of z in het midden, woorden schrijven met f of v in het midden, woorden in lettergrepen verdelen

U schrijft op het bord;

Hij heeft nog lang op de koffer gewacht.

Stap 1

U vraagt wat in deze zin de werkwoordsvormen zijn. (heeft, gewacht)

Daarna laat u de leerlingen uitleggen hoe je bij een werkwoordsvorm het hele werkwoord kunt vinden. (Vul de werkwoordsvorm in, in de zin: Ik kan/moet/wil/zal.....*hebben, wachten.*)

Stap 2

Hebben en wachten zijn de hele werkwoorden. In welke categorie kunnen we ze onderbrengen? Hoe weet je of het een *ten-*, *den-* of *ander werkwoord* is? (Je kijkt naar de laatste letters van het hele werkwoord. *Wachten* is een *ten-werkwoord* en *hebben* is een *ander werkwoord*.)

Stap 3

U verdeelt de zin samen in lettergrepen. Het gaat hierbij om de volgende stappen:

1 Verdeel het woord in klankgroepen.

2 Eindigt een klankgroep in het woord met een korte klank?

- Als het antwoord 'ja' is, moet de verdubbelingsregel worden toegepast en komt het lettergreepstreepje tussen de beide medeklinkers. (schof-fel, drup-pel)
- Als het antwoord 'nee' is, wordt de hoofdregel toegepast en komt het lettergreepstreepje op de plaats waar je het afbreekpunt hoort. Je moet er bij woorden waar de klankgroep op een lange klank eindigt natuurlijk wel om denken dat die lange klank met één klinker wordt geschreven.

Hij heeft nog lang op de kof-fer ge-wacht.

Stap 4

U schrijft de volgende rijtjes op het bord:

vazen	koffer
buizen	bessen
kever	oven
ganzen	tafel
kousen	dansen

U leest de woorden voor en u spreekt daarbij de woorden zo uit dat de /s/, /z/, /v/ of /f/ duidelijk te horen is.

U wijst er ook nog eens op dat bij de woorden waarop de (klinker)verenkelingsregel van toepassing is, je meestal z of v schrijft, behalve bij een aantal uitzonderingen zoals *tafel*, *wafel*.

Bij de woorden waarop de (medeklinker) verdubbelingsregel van toepassing is, schrijf je altijd –ss- of –ff-.

Laat tot slot ook deze woorden in lettergrepen verdelen.

va-zen	kof-fer
bui-zen	bes-sen
ke-ver	o-ven
gan-zen	ta-fel
kou-sen	dan-sen

U maakt samen met de leerlingen bladzijde 36 en 37 van het Werkboek.

Doel Stellen: verhalende gedichten schrijven

U heeft het begin van een verhaaltje op het bord geschreven:

Afstappen!

Erwin moet elke middag van school naar huis fietsen. En elke middag staan een paar jongens hem op te wachten. Altijd op dezelfde hoek. Ze dwingen hem te stoppen en dan schelden ze hem uit. Of ze vernielen zijn fiets.

U zegt:

“Dit is het begin van een verhaal. Op de lijntjes hoort de tweede alinea te staan. Waarom is dit een gewoon verhaal?” (De regels zijn vol, er is geen rijm, er zijn alinea’s.)

U schrijft op het bord:

gewoon verhaal:

regels vol

geen rijm

aline'a's

U zegt:

“We gaan nu proberen om van dit gewone verhaal een gedicht te maken waarin dit verhaal ook verteld wordt. Welke kenmerken heeft een gedicht?”

U laat een aantal leerlingen reageren en schrijft onder de kenmerken van een gewoon verhaal nu de kenmerken van het te schrijven gedicht op het bord:

verhalend gedicht:

veel wit om de tekst

vaak rijm coupletten

U zegt:

“We gaan een gedicht schrijven dat niet hoeft te rijmen. Wat is de titel?” (Afstappen!) “Wie kan de eerste zin bedenken?”

U laat een paar leerlingen reageren en schrijft de titel en een bruikbare openingszin op het bord, bijvoorbeeld:

Afstappen!

**Erwin fietst van school
naar huis.**

Hardop denkend zegt u:

“Even kijken hoe het gewone verhaal verder gaat. O ja, een paar jongens staan hem op dezelfde hoek op te wachten. Hoe kan ik daar een dichtregel van maken?”

U laat weer een paar leerlingen reageren en schrijft ook een tweede bruikbare zin op het bord, bijvoorbeeld:

**Ze staan er weer
op dezelfde hoek.**

U zegt:

“Op deze manier ga je nu het gedicht schrijven. Je mag de beginregels van het bord overschrijven, maar je mag ze ook zelf bedenken.”

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 3 op bladzijde 38 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel Taalbeschouwing: in zinnen met directe reden de volgende leestekens plaatsen: dubbele punt, dubbele aanhalingstekens, komma, punt, vraagteken en uitroepetekens

U zegt:

“Wie kan me zeggen wat leestekens zijn?”

U laat een paar leerlingen reageren en schrijft op het bord:

. **punt**
, **komma**
: **dubbele punt**
? **vraagteken**
! **uitroepetekens**
“ ” **dubbele aanhalingstekens**
' **enkele aanhalingstekens**

U zegt:

“Waar dienen leestekens voor?” (om zinnen op de goede manier te kunnen lezen) “Kijk maar eens naar de volgende zin.”

U schrijft op het bord:

Eliza roept kijk uit

U vervolgt:

“Wie wil proberen hierin de leestekens te zetten?”

U geeft een leerling de mogelijkheid de zin goed op het bord te schrijven:

Eliza roept: “Kijk uit!”

U stelt de volgende vragen:

- “Welke woorden hebben een hoofdletter gekregen en waarom?”
(‘Eliza’, omdat het een eigenaam is en ‘Kijk’, omdat dat het eerste woord van een zin is)
- “Waarom staat er een dubbele punt achter roept?” (omdat er daarna volgt wat Eliza zegt)
- “Waarom staan er dubbele aanhalingstekens in de zin?” (omdat alles wat uitgesproken wordt, tussen dubbele aanhalingstekens moet worden gezet)
- “Waarom staat er een uitroepetekens aan het eind van de zin?” (omdat er iets geroepen wordt)

U schrijft op het bord:

kijk eens zegt Omar hier heeft iemand gelopen

U zegt:

“Soms moet je in één zin twee keer dubbele aanhalingstekens gebruiken. Dat komt doordat ‘zegt Omar’ ertussen staat. Wat zegt Omar precies?” (Kijk eens, hier heeft iemand gelopen.) Dat moet je dan zo opschrijven.

U schrijft op het bord:

“Kijk eens”, zegt Omar “hier heeft iemand gelopen.”

Afsluitend laat u zien dat wanneer de volgorde van de zin anders zou zijn, er slechts eenmaal dubbele aanhalingstekens gebruikt hoeven te worden.

U schrijft op het bord:

Omar zegt: “Kijk eens, hier heeft iemand gelopen.”

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 4 t/m 7 op bladzijde 39 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel Leesbegrip: soorten teksten onderscheiden en de relaties leggen tussen tekst, leesdoel en leesstrategie

U zegt:

“We gaan nog eens oefenen met verschillende soorten teksten. je weet nog wel dat je je altijd moet afvragen wat voor soort tekst het is, waarom je de tekst leest en hoe je de tekst leest.”

U schrijft op het bord:

- **Wat voor soort tekst is het?**
- **Waarom lees je de tekst?**
- **Hoe lees je de tekst?**

U leest de volgende tekst voor:

“Erica en Laura liepen de tuin in en verstopten zich meteen achter een grote struik. “Waar staat die mangoboom?” fluisterde Laura. Erica wees naar rechts en Laura volgde haar vinger. “Maar dat is vlakbij het huis”, zei ze. Erica grijnsde haar vriendelijk toe. “Tja, dan zal je heel

hard moeten rennen om uit de handen van die mevrouw te blijven.”

U vraagt:

- “Wat voor soort tekst is het?” (een verhaal)
- “Waarom zou je deze tekst lezen?” (voor je plezier/om je te ontspannen)
- “Hoe zou je de tekst lezen?” (lekker ontspannen)

U zegt:

“Welke teksten ken je nog meer?”

Samen met de leerlingen loopt u ook de overige bekende tekstsoorten nog eens langs en stelt vast waarom je zo’n tekst zou lezen en hoe je zo’n tekst moet lezen.

In willekeurige volgorde:

- gedicht: plezier, ontspanning/’lekker lezen’, zorgen dat je het begrijpt
- meningstekst: mening schrijver willen weten/nauwkeurig lezen, erop letten of mening past bij feiten en argumenten
- weettekst: om van te leren/nauwkeurig lezen, zo nodig herlezen, achter de betekenis van moeilijke woorden komen
- doe-tekst: om te weten hoe je iets moet doen/nauwkeurig lezen wat je stap voor stap moet doen en wat je daarbij nodig hebt
- brief: om te weten wat de schrijver je wil vertellen of vragen/goed lezen
- reclametekst: voor de aanbiedingen/goed lezen en opletten dat je niet gefopt wordt

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 8 en 9 op bladzijde 40 en 41 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Doel Woordenschat: het herhalen van de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen deze doelwoorden.

U bespreekt de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert en voegt toe indien het nodig is. Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen opdracht 10 en 11 op bladzijde 42 en 43 van het werkboek.

Afsluiting

5

U speelt het spelletje 'Galgje' met een aantal doelwoorden van het thema.

Antwoorden

Werkboek blz. 36 t/m 43

1

verschillende antwoorden mogelijk, criteria: het moet een bestaand Nederlands woord zijn

2

- 1 zei - zeggen
- 2 beet - bijten
- 3 liet - laten
- 4 vroeg - vragen
- 5 deed - doen
- 6 had - hebben
- 7 was - zijn

3

lar-ven – ok-sel – brood-plank
 nijl-paard – mi-cro-foon – tuin-ka-bou-ter
 ca-me-ra – dob-bel-ste-nen – twee-ling

4

een gedicht zonder rijm op basis van de prozatekst

5

- 1 Eliza zei: "Daar moet ik even over nadenken."
- 2 Sem antwoordt: "Morgen zal ik het boek meebrengen."
- 3 Frans fluistert: "We gaan om half vier verder met de hut."

6

- 1 Angelo vraagt: "Wanneer gaan we eindelijk naar huis?"
- 2 Anna schreeuwt: "Blijf van mijn spullen af!"
- 3 Eloy roept wanhopig: "Niet doen!"
- 4 Lila vraagt: "Kan iemand mij zeggen waar het toilet is?"

7

- 1 "Ik wil weten", zegt Anna, "waarom mijn tas verstopt is."
- 2 "Moet je horen", fluistert Eloy, "er zit iets in die doos."
- 3 "Dat kind", zegt Angelo, "kan ik niet uitstaan!"

8

- 1 "Ik denk", riep Lila vrolijk, "dat er wel twintig kinderen komen."
- 2 John vroeg: "Wie kan er even op mijn hond letten?"
- 3 "Kunt u me zeggen wat u hier doet?" vroeg de agent.
- 4 Omar zegt zo hard hij kan: "Kom meteen hier!"

9

- 1 een brief
- 2 om te weten wat de schrijver me wil vertellen
- 3 goed, om te begrijpen wat er staat

3 Ik moet 'lekker lezen' en zorgen dat ik begrijp waar het over gaat.

4.1

1 Voordat ik ga lezen, bedenk ik wat ik al van het onderwerp weet.

2 Ik ga de tekst zeer nauwkeurig lezen.

3 Als ik een stukje niet begrijp, dan lees ik het nog eens.

4 Als ik een woord niet begrijp, dan zoek ik het op (in de tekst zelf/in het woordenboek).

4.2

bijvoorbeeld: Ik heb de tekst langzaam en nauwkeurig gelezen.

4.3

eigen keus

4.4 en 4.5

eigen keus

5

1 een meningstekst

2 omdat ik de mening van de schrijver wil weten

3 Ik moet nauwkeurig lezen en erop letten dat de mening past bij de feiten en argumenten.

6

eigen mening

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaalbegin.
- De leerlingen herhalen themawoorden.
- De leerlingen oefenen met de begrippen feit, mening en argument.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 4, bladzijde 124
- Taalschrift

Vorbereiding

- Zorg voor schrijfblaadjes.

Start**5**

U zegt:

“Deze les vooral gaat over het begin van een verhaal en hoe je dat spannend en leuk kunt maken. Jullie gaan eerst zelf een verhaalbegin bedenken. Daarna gaan we kijken of dat goed gelukt is, of dat er nog andere trucjes gebruikt hadden kunnen worden. Vervolgens gaan we aan het werk met de themawoorden: mishandelen, rondhangen en iemand vervolgen.

Kern – Instructie 1**15**

U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 124 van het Taalleesboek. De leerlingen maken de opdracht.

U laat enkele leerlingen hun tekst bij opdracht 1 voorlezen en vraagt aan de groep goed te luisteren. Daarna vertellen enkele leerlingen of de drie trucjes gebruikt zijn.

Vervolgens bespreekt u opdracht 2, 3 en 4 op bladzijde 125 van het Taalleesboek, zodat de leerlingen op ideeën komen. De leerlingen maken de opdrachten.

U laat enkele leerlingen hun tekst bij opdracht 2,3 en 4 voorlezen en vraagt aan de groep goed te luisteren. Daarna vertellen enkele leerlingen of de drie trucjes gebruikt zijn.

Kern – Instructie 2**15**

U zegt dat u een wedstrijd gaat houden. U verdeelt de leerlingen in groepjes van vier. Elk groepje bedenkt zes woorden bij de onderwerpen die u op het bord schrijft:

mishandelen - rondhangen - iemand vervolgen

U wijst de leerlingen erop dat ze duidelijk moeten kunnen maken wat een woord met het onderwerp te maken heeft.

U zet de volgende spelregels op het bord:

1 Voor elk goed woord dat geen enkel ander groepje heeft, krijg je 5 punten.

2 Als nog een ander groepje het woord heeft, krijg je 2 punten.

3 Als drie of meer groepjes het woord hebben, krijg je 1 punt.

4 Je moet de woorden opschrijven.

5 Je mag niet in je boek of Taalschrift kijken.

De groepjes bedenken achttien woorden.

(U kunt eventueel de groepjes die eerder klaar zijn met hun achttien woorden, bij de onderwerpen 'rondhangen' en 'iemand vervolgen' drie zinnen laten bedenken. Een met een feit, een met een mening en een met een argument.)

U schrijft op het bord:

feit - mening - argument

U laat enkele leerlingen eventueel deze drie begrippen nogmaals uitleggen. Daarna vraagt u:

“Wie kan van deze begrippen in een zin een voorbeeld geven bij het woord ‘mishandelen’?” (Bijvoorbeeld:

- Sommige kinderen worden mishandeld = een feit.
- Ik vind dat heel erg = een mening.
- Een kind kan zich niet verdedigen = een argument.)

Afsluiting**10**

U laat de bedachte woorden noemen en noteert de behaalde punten per groepje op het bord. U vraagt indien nodig welke relatie een gekozen woord heeft met het onderwerp. Doet het groepje dat goed dan wordt het woord goed gerekend. U feliciteert tenslotte de winnaars.

(Als er door de groepjes zinnen bedacht zijn, dan laat u er enkele voorlezen. De klas moet zeggen of er een feit, een mening of een argument in staat.)

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek blz. 124

1

zelfbedachte openingsalinea

Bijlagen

- **Toetsbladen thema 4**
- **Controletoets dictee thema 4**
- **Alfabetische woordenlijst thema 4**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controle toets thema 4

Alfabetische woordenlijst thema 4

Woordenlijst Thema 4

1. aangifte doen
2. actueel
3. begeleiding, de
4. bonzen
5. crimineel
6. gezag, het
7. hals over kop vertrekken
8. hart, het
9. historisch
10. iemand oppakken
11. iemand vervolgen
12. in het openbaar
13. indruk wekken
14. kloppen
15. mishandelen
16. nageslacht, het
17. onderduiken
18. onregelmatig
19. ontoegankelijk
20. onvrede, de
21. oproer, het
22. patrouilleren
23. privé
24. publiek
25. rondhangen
26. tikken
27. toegankelijk
28. verzwijgen
29. voortdurend
30. wandaad
31. wangedrag, het
32. wanklank, de
33. zich afreageren
34. zich voortplanten

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collecteren	contributie	locomotief
acteur	collectie	controle	macaroni
actie	collega	coupé	microfoon
actief	combinatie	couplet	microscoop
activiteit	comité	creatief	musical
actrice	commandant	crème	narcose
advocaat	commentaar	crêpepapier	perfect
alcohol	commissaris	crisis	plastic
bacterie	commissie	cursus	postcode
bioscoop	competitie	dialect	product
cactus	compleet	dictee	project
cadeau	compliment	direct	reactie
café	componiste	directeur	reclame
cake	compost	directie	record
camera	computer	directrice	risico
camping	concentreren	disco	seconde
capuchon	concert	discotheek	speculaas
caravan	conciërge	discussie	succes
cavia	conclusie	economie	tractor
chocolade	concreet	effect	truc
circuit	concurrent	excursie	verticaal
circus	conducteur	excuus	viaduct
clown	conductrice	ijско	
club	confetti	insect	
cola	contact	inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	circuit	feliciteren	procent
actrice	circus	feliciteren	proces
ambulance	cirkel	financieel	provincie
cel	citroen	inspectrice	recept
cent	concentreren	lucifer	speciaal
centimeter	concert	medicijn	specialist
centraal	conciërge	narcis	specialiteit
centrum	december	officier	
cijfer	elektriciteit	precies	

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etage	horloge	passagier
bagage	etalage	lekkage	slijtage
centrifuge	garage	logé	spionage
conciërge	giraf	logeren	stage
energie	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	chirurg	experiment	indiaan
activiteit	citroen	expositie	ingenieur
Afrika	combinatie	fabrikant	intelligent
alinea	comité	familie	januari
Amerika	competitie	februari	jubileum
aquarium	compliment	feliciteren	juni
artikel	confetti	figuur	justitie
aspirine	contributie	file	kampioen
autoritair	crisis	finale	kantine
bami	dia	financieel	kapitein
benzine	dialect	frituren	kievit
bibliotheek	diamant	giraf	kilo
bikini	dieet	giraffe	kiosk
biologie	diploma	giro	klarinet
bioscoop	direct	gitaar	klimaat
bizar	directeur		

Thema 4

Wat zou jij doen?

Woordenlijst

cavia	directie	halvarine	krioelen
centimeter	directrice	horizon	kritiek
centrifuge	dirigent	hygiëne	lampion
champignon	dominee	idee	lawine
China	elektriciteit	idiot	limonade
Chinees	etiket	imiteren	liniaal
liter	officier	repetitie	studio
lucifer	olifant	riool	Suriname
macaroni	ordinair	risico	surprise
machine	organisatie	rivier	taxi
machinist	pagina	routine	televisie
margarine	pensioen	ruïne	titel
materiaal	periode	serieus	tosti
maximaal	piano	sigaar	tribune
medicijn	piloot	sigaret	triplex
meubilair	piste	sinaasappel	uniform
miauwen	pistool	sirene	verticaal
microfoon	podium	situatie	via
microscop	politie	ski	viaduct
militair	politiek	souvenir	video
minimum	positie	speciaal	videotheek
minister	positief	specialist	violist
ministerie	president	specialiteit	viool
minuut	prieel	spinazie	visite
muzikant	prima	spion	vitamine
nasi	privé	spionage	vitrage
niveau	radio	stadion	

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	gameboy
hypnose	sorry	typisch	
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijnzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwijgen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twifelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	experiment	extra	soundmix
ex-	expert	fax	taxi
examen	explosie	luxe	textiel
excursie	export	maximaal	triplex
excuus	expositie	mixer	

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema	thermostaat
bibliotheek	methode	theorie	thuis
discotheek	sympathiek	therapie	videotheek
enthousiast	theater	thermometer	
katholiek	thee	thermosfles	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	envelop	niveau
biscuit	circuit	etui	paraplu
blouse	conciërge	jus	portemonnee
bureau	detail	mayonaise	punaise
cadeau	diner	medaille	record
champignon	douche	milieu	toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snuwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	priest	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst**Woorden met s**

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden**1 Woorden met d of t**

- Als de eindklank van een woord (als het geen persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

Let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, *en gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (verenkelingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verenkingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

8 /u/-klank

- Als je een */u/* hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een */u/* hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

9 ij en lijk

- Als je */luk/* hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.

makkelijk

- Als je */ug/* hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.

aardig

Regels om te onthouden

10 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – *koor* – *deur*

11 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – *mooi* – *bloei*

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – *nieuw* – *leeuw* – *pauw* – *bouwen*

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord /*tsie*/, dan schrijf je *tie*.
politie
- Hoor je aan het einde van een woord /*sie*/ en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie

14 heid

- Hoor je /*heit*/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.
lentetijd – kwaliteit

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*.
Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals *vies – vieze* en *precies – precieze*, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.
praktisch

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.
ijs – vrij
-
- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.
spre – ken
-
- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)
wer – ken, straf – fen
-

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

Je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag

19 tussen-*s*

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zin;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigennamen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamentu, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een */t/* klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
 - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
 - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
 - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb gskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.

agenda's, risico's, baby's

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s er* in het meervoud aan vast.

dominees, tralies, bureaus, logés, tantes

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.

viezeriken – luiwammesen

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.

mama – mamaatje, stro – strootje

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.

ketting – kettinkje, kring – kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

